

Frágreiðing um virksemið hjá

føroysku UNESCO nevndini

2012-2016

Innihald

Frágreiðing um UNESCO og tilmæli um arbeiðið frameftir.....	3
Inngangur	4
UNESCO.....	5
Føroyska UNESCO nevndin.....	6
Virksemið hjá UNESCO nevndini.....	7
Virksemi í 2012	8
Virksemi í 2013	9
Virksemi í 2014	10
Virksemi í 2015	11
Virksemi í 2016	12
Sáttmálar á mentanarøkinum	13
Fylgiskjøl.....	14
Reglur fyri UNESCO nevndina.....	15
Áheitan um at seta UNESCO sáttmálan um siðaarv í gildi	17
Tilráðing í sambandi við mentanarumhvørvi	18
Uppskot til samtyktar um atlimaskap Føroya í UNESCO.....	14
Tíðindaskriv um atlimaskap Føroya	22
Tíðindaskriv um setan av UNESCO nevnd 2012	23
Tíðindaskriv um luttøku á UNESCO aðalfundi 2013.....	24
Tíðindaskriv um ráðstevnu um UNESCO sáttmálar 2014.....	25
Tíðindaskriv um tilmæli um UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi 2015	27
Røða á 35. aðalfundinum 2009	28
Frágreiðing og røða á 36. aðalfundinum 2011	31
Frágreiðing og røða á 37. aðalfundinum 2013	36
Frágreiðing og røða á 38. aðalfundinum 2015	45
Røða á norðurlendskum fundi í Føroyum 2012.....	50
Ráðstevna um burðardyggja lendisnýtslu 2013	54
Ráðstevna um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føroyskan mentanar- og náttúruarv 2014	59
Røða hjá Bjørn Kalsø á ráðstevnu um UNESCO sáttmálar	61
Fyrilestur hjá Martini Næs á ráðstevnu um UNESCO sáttmálar	63
Strategi 2013-2016	69

Frágreiðing um UNESCO og tilmæli um arbeiðið frameftir

Nú fyrsta 4 ára skeiðið hjá føroysku UNESCO nevdini er runnið, vil nevndin nýta høvi at handa landsstýriskvinnuni frágreiðing um UNESCO arbeiðið 2012-2016 við tilmæli um, hvussu føroyska UNESCO arbeiðið kann mennast frameftir.

Sum ST stovnur, ið virkar fyri friði og samstarvi millum limalondini innan málsøkini útbúgving, vísind, mentan og samskipti, varðar UNESCO av týðandi samfelagsmálum og tað er at fegnast um, at Føroyar hava tikið stig til at gerast atlimur í UNESCO. Burðardygg menning innan málsøkini, javnrættindi og talu- og skrivifrælsi eru millum aðalmálini, og skulu Føroyar gagnnýta og seta sær mál við atlimaskapinum, er neyðugt at UNESCO arbeiðið í Føroyum verður raðfest.

Tørvur er á at gera UNESCO sjónligari í Føroyum. Hetta kann gerast við at økja um kunningina um UNESCO til almenningin, men eisini við at stovnar og myndugleikar í størri mun enn í dag troyta teir møguleikar, vitan og netverk, ið UNESCO samstarvið kann útvega, er neyðugt at grundfesta UNESCO arbeiðið í Føroyum.

Fyri at náa hesum máli metir føroyska UNESCO nevndin, at neyðugt er at raðfesta arbeiðið í føroysku UNESCO skrivstovuni við at aðalskrivari verður settur fulla tíð. Aðalskrivarin fyrireikar mál, skipar fundir og tiltøk og stendur fyri samskiptinum við UNESCO, føroysku UNESCO nevdina, samstarvspartar, myndugleikar og almenning. Eisini verður mælt til, at ein upphædd verður sett av at skipa fyri tiltøkum, ið kunnu seta UNESCO mál á dagsskrá í Føroyum. Ein aðalskrivari, ið arbeiðir fulla tíð við UNESCO málum kann í nógv størri mun enn í dag virka sum bindilið millum UNESCO og viðkomandi partar í føroyska samfelagnum.

Framtíðin hoyrir teimum ungu til, og tey ungu eru ein týðandi liður í UNESCO samstarvinum.

Útbúgvingarøkið er eitt av fremstu málsøkjunum hjá UNESCO og tey ungu hava sítt egna Youth Forum, har heimsins ungu hittast annað hvørt ár at røða um UNESCO og framtíðina. Tá nýggj nevnd verður sett, verður tí mælt til, at eitt umboð fyri tey ungu fær sæti í UNESCO nevdini.

Tórshavn 6. juni 2016

Sigurð í Jákupsstovu

rektari á Fróðskaparsetri Føroya, formaður

Andras Mortensen
stjóri í Søvnum Landsins

Sólvá Jónsdóttir
ráðgevi í Námi

Jóhann Mortensen
leiðslusamskipari í Kringvarpi Føroya

Margretha Jacobsen
fulltrúi í Uttanríkis- og Vinnumálaráðnum

Inngangur

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - er heimsumfevandi ST felagsskapur, ið virkar fyri trygd og friði millum heimsins lond við at skipa samstarv innan málsøkini útbúgving, gransking, mentan, samskipti og upplýsing. Málið hjá felagsskapinum er í samstarvi at stimbra førleikar og vitanarkervið hjá limalondunum.

Felagsskapurin fór til verka í 1946 og síðan stovnsetanina er limaskarin vaksin, so hann í dag telur 195 limalond og 10 atlimalond. Flestu av heimsins londum eru sostatt limir í UNESCO. Føroyar finga atlimaskap í UNESCO í 2009.

Endamálið við føroyska atlimaskapinum í UNESCO er at Føroyar fáa eina sjálvstøðuga rødd á altjóða pallinum. Atlimaskapurin merkir, at Føroyar fáa eina sjálvstøðuga rødd í millumtjóða høpi, at Føroyar eru við í teirri altjóða menning, ið fer fram innan málsøkini og at Føroyar verða meira sjónligar í altjóða høpi.

UNESCO tjóðarnevndir eru sambindingarliðið millum UNESCO, myndugleikar og samfelagið. Fyrsta føroyska UNESCO nevndin varð sett í 2012.

Henda frágreiðing lýsir í stuttum virkseimið hjá føroysku UNESCO nevndini í fyrsta virkisskeiðnum 2012-2016. Hesi fyrstu árin er orkan løgd í at skipa føroyska UNESCO samstarvið og at byggja upp netverkið við norðurlendsku grannalondini.

Útbúgving, gransking, mentan, samskipti og upplýsing eru týðandi tættir í menning og framburði í føroyska samfelagnum. Við atlimaskapi í UNESCO hava Føroyar tikið fyrsta stigið fram ímóti einum meiri sjónligum leikluti í altjóða samstarvinum.

UNESCO

UNESCO stendur fyri United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation. Felagsskapurin skipar millumtjóða samstarv innan útbúgving, vísind, mentan og harundir samskipti og upplýsing.

Høvuðsskrivstovan hjá UNESCO er í Paris og flestu limalondini hava umboðsskrivstovu har. Aðalskrivarin í UNESCO er Irina Bokova. Eitt stýrisráð við umboðum úr 58 londum fyrireikar mál til aðalfundin, ið er annaðhvørt ár. Á aðalfundinum hittast limalondini at ráðleggja og viðgera mál innan virkisøkini.

Norðurlond hava tætt samstarv í UNESCO og m.a. hava tey skipað seg soleiðis, at tey í felag hava møguleika at fáa eitt umboð í UNESCO stýrisráðið. Árin 2009-2013 var tað Danmark, ið umboðaði Norðurlond í stýrisráðnum og síðan 2013 hevur Svøríki havt sæti í stýrisráðnum.

UNESCO høvuðssætið í Paris

Føroyska UNESCO nevndin

UNESCO ásetir í reglum sínum, at limalond eiga at skipa seg við eini tjóðarnevnd, har stovnar innan útbúgving, vísind, mentan og samskifti verða knýttir at virkseminum hjá UNESCO.

Føroyska UNESCO nevndin virkar eftir reglum ásettar av landsstýrismanninum í mentamálum. Sambært reglunum er endamálið hjá nevndini at fremja UNESCO arbeiðið í Føroyum, at virka sum ráðgevi hjá Føroya landsstýri í UNESCO málum og hjá føroysku sendinevndini á aðalfundinum hjá UNESCO. Harafturat skal nevndin virka sum bindilið millum UNESCO og føroyskar myndugleikar, stovnar og feløg innan útbúgving, vísind, mentan og samskifti. Uppgávur hjá føroysku UNESCO nevndini eru at kunna um viðurskipti viðvíkjandi UNESCO í Føroyum og í samsvari við føroyskan politikk á økinum at arbeiða við málum innan virkisøkið hjá UNESCO. Eisini er uppgávan at samstarva við viðkomandi myndugleikar, stovnar og feløg um mál, ið viðvíkja UNESCO um,framt at samstarva við UNESCO tjóðarnevndir úr øðrum londum, serliga tær norðurlendsku. Ásett er, at nevndin sjálv kann taka til viðgerðar spurningar, ið hon heldur liggja innan fyri arbeiðsøkið hjá UNESCO.

UNESCO nevndin, ið varð sett í mai 2012, taldi av fyrstan tíð Sigurð í Jákupsstovu, formann, Andras Mortensen, Margrethu Jacobsen, Sólvá Jónsdóttir, Solby A. Eliassen og Urd Johannessen. Jóhann Mortensen varð tilnevndur fyri Solby A. Eliassen, tá hon tók seg úr nevndini í 2013. Eingin varð tilnevndur fyri Urd Johannessen, tá hon tók seg úr nevndini í 2015. Føroyska UNESCO nevndin verður sett av nýggjum í 2016. Skrivstovan hjá UNESCO nevndini er staðsett í Mentamálaráðnum. Martin Næs er aðalskrivari, og Armgarð Weihe er varaaðalskrivari.

Føroyska UNESCO nevndin hevur skrivstovu í Mentamálaráðnum

Virksemið hjá UNESCO nevdini

Fyrsta føyroyska UNESCO nevndin var sett í mai 2012 og fyrsta árið var orka lögð í at kunna seg um virksemið hjá UNESCO og skipa arbeiðið hjá nevdini.

Einaferð um árið hittast umboð fyri norðurlendsku UNESCO nevndirnar á fundi at umrøða virksemið hjá londunum í UNESCO og at fyrireika aðalfundir og stýrisráðfundir og arbeiðið í ymsu nevdunum í UNESCO. Síðan 2012, tá norðurlendski fundurin í samstarvi við dansku UNESCO nevdina var fyriskipaður í Føroyum, hava norðurlendsku fundirnir verið í Svøríki í 2013, í Noreg í 2014 og í Finlandi í 2015. Í ár verður norðurlendski fundurin í Íslandi.

Føroyar hava luttikið á aðalfundum síðan 2009, tá Føroyar vórðu innlimaðar á 35. aðalfundinum í UNESCO. Síðan hava Føroyar annaðhvørt ár verið á aðalfundi í UNESCO, seinast á 38. aðalfundinum í november 2015.

Í 2013 orðaði UNESCO nevndin eina yvirskipaða ætlan fyri arbeiðið í nevdini, har hugsjónin um *burðardyggja menning* var grundarlagið.

Staðfest var, at av tí at bæði arbeiðsorka og fíggjarliga rásarúmið er avmarkað, so var neyðugt hjá nevdini at raðfesta eitt ella tvey evni/átøk árliga, og nevndin setti sær sum mál at skipa fyri einum árligum átaki í samstarvi við aðrar stovnar innan eitt av virkisøkjunum.

Úbúgvingarøkið fyllir nógv í UNESCO, og nevndin arbeiðdi fyrstu tíðina fram ímóti at føyroiskir skúlaflokkar skuldu taka lut í Associated School Project, ASP samstarvinum, men vegna vantandi fíggjarliga orku, var ætlanin slept.

Fyrsta tiltakið, ið UNESCO nevndin var við til at skipa fyri var innan vísindaøkið, tá ráðstevnan um lívfrøðiligt margfeldi og lendislýtslu var fyriskipað í samstarvi við Fróðskaparsetrið, Søvvn Landsins og Búnaðarstovuna í mai 2013.

Føroyar hava tikið undir við trimum av millumtjóða sáttmálunum á mentanarøkinum, men enn er orka ikki lögð í at fáa arbeiðið við sáttmálunum framt í Føroyum. Hetta sæst eitt nú aftur í, at sjálvt um Føroyar hava tikið undir við UNESCO sáttmálanum um vernd av heimsins mentanar- og náttúruarvi frá 1972, so hevur ikki verið arbeiðt við at gera ein skráseting av móguligum føyroyskum heimsarvi. UNESCO nevndin setti sær tí sum mál at raðfesta arbeiðið við sáttmálanum á mentanarøkinum, serliga UNESCO sáttmálanum um vernd av heimsins mentanar- og náttúruarvi frá 1972 og UNESCO sáttmálanum um verju av siðaarvi frá 2003. Í november 2014 skipaði UNESCO nevndin fyri seminari og almennum fundi um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føyroyskan mentanar- og náttúruarv.

Virksemi í 2012

Norðurlendskur UNESCO fundur í Føroyum

UNESCO nevndin fór til verka í sambandi við at norðurlendskur UNESCO fundur var í Føroyum 21.-23. mai 2012. Fundurin var skipaður í samstarvi við donsku UNESCO nevndina. Evni á fundinum vóru kunning um UNESCO arbeiðið og rollan hjá norðurlensku londunum í UNESCO. Nýggja programtíðarskeiðið og strategi 2014-21 fyri UNESCO vórðu eisini viðgjørd.

Norðurlenski UNESCO fundurin 2012 var hildin á Hotel Føroyum.

Bjørn Kalsø var vertur fyri ein døgurða í Norðurlandahúsinum, og skipað varð fyri útferð út í Koltur.

Í sambandi við norðurlenska fundin var føroyska UNESCO nevndin á kunnandi fund við Kerstin Lundman, varaaðalskrivara í svenska UNESCO ráðnum, har hon greiddi frá skipanini og ymsu stovnunum í UNESCO.

Fundir 2012

Á heysti í 2012 luttók Margretha Jacobsen, fulltrúi í Uttanríkistænastuni, á fundi fyri limalond og tjóðarnevndir í europeisku og norðuramerikansku regiúnini í Bratislava 9.-13. september, har aðalskrivarin í UNESCO, Irina Bokova, umrøddi strategisku ætlanina fyri virkseimið fyri 2014-2021 og fíggarætlanina 2014-2017 við limalondini. Eisini var fundur fyri tjóðarnevndir úr Europa og Norðuramerika á skránni.

UNESCO nevndin hevði 3 nevndarfundir í 2012.

Virksemi í 2013

Innanhýsis verkstova um strategi fyri nevndararbeiðið 2013-16

15. mai skipaði UNESCO nevndin fyri innanhýsis verkstovu, har nevndin orðaði strategi fyri nevndararbeiðið 2013-2016. Við grundstøði í hugsjónini *burðardyggari menning* setti nevndin sær sum mál at fremja kvalitet innan virkisøkini hjá UNESCO og at styrkja undirstøðukervi, gjøgnumskygni, talufrælsi og kjakmentan.

Vitjan av aðalskrivaranum í donsku UNESCO nevndini

Í sambandi við verkstovuna var fundur við Bodil Mørkov Ullerup, aðalskrivara í donsku UNESCO nevndini, har hon greiddi frá arbeiðinum í donsku UNESCO nevndini og har danska og føyroyska samstarvið í UNESCO høpi varð umrøtt.

Ráðstevna um lívfrøðiligt margfeldi og lendislýtslu

16. mai 2013 skipaðu Fróðskaparsetrið, Søvnlandsins og Búnaðarstovan í samstarvi við UNESCO nevndina fyri ráðstevnu við heitinum Lívfrøðiligt margfeldi og lendislýtsla í Føroyum. Peter Dogsé, programspecialistur, division of Ecological and Earth Sciences á UNESCO høvuðssætinum í Paris, var gestarøðari.

Norðurlenskur UNESCO fundur 2013

Í juni 2013 var norðurlenskur fundur í Sigtuna at samskipa luttøkuna á 37. aðalfundinum og at kunna um UNESCO arbeiðið. Martin Næs, Sigurð í Jákupsstovu og Armgarð Weihe tóku lut. Vitjað var á Skokloster slott.

37. aðalfundurin í UNESO

Á 37. aðalfundinum í Paris í november 2013 var Bjørn Kalsø leiðari fyri føyroysku sendinevndina, sum eisini taldi Martin Næs, Sigurð í Jákupsstovu, Andras Mortensen og Armgarð Weihe. M.a. var fundur við ADG fyri mentanarøkið, Francesco Bandarin og við programmstjóran fyri World Heritage Centre, Dr Mechtild Rössler at umrøða føyroyskar móguleikar viðvíkjandi sáttmálunum á mentanarøkinum innan materiellan og immateriellan mentanararv. Á felags norðurlensku móttøkuni var føyroyska íkastið turrur fiskur við rørdum smøri frá KOKS. Martin Næs tók lut í fundi fyri tjóðarnevndir dagin fyri setanina, umframt at hann tók lut í útbúgvingarkommissiónini. Sigurð í Jákupsstovu tók lut í kommissiónunum fyri náttúruvísing og hugvísind, og Andras Mortensen tók lut í kommissiónini fyri mentan. Martin Næs helt føyroysku røðuna í General Policy Debate.

Annað

Jóhann Mortensen var í juni 2013 tilnevndur í UNESCO nevndina fyri Solby Eliassen.

UNESCO nevndin hevði 3 nevndarfundir í 2013.

Virksemi í 2014

Seminar um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føroyskan mentanar- og náttúruarv

UNESCO nevndin skipaði í november 2014 fyri seminarinum um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føroyskan mentanar- og náttúruarv. Ein partur av seminarinum var almennur fundur 6. november á Tjóðsavninum við fjølbroyttari skrá. Millum røðararnar vóru Allan Sande, professari við Nordland Universitet í Bodø, Annika Nordström, arkivchef, fil.dr fra Institutet för språk och folkminnen, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG) og Kerstin Lundman, varaaðalskrivari í svenska UNESCO ráðnum. Úr Føroyum røddu Lis Mortensen, Erland V. Joensen, Jóan Pauli Joensen og Eyðun Andreassen.

Endamálið við seminarinum var at fáa til vega vitan um verkseting av sáttmálanum um verju av siðaarvi frá 2003 og at seta gongd á kjakið um møgulig føroysk evni til heimsarvslistan.

Norðurlendskur UNESCO fundur

Norðurlendskur UNESCO fundur var í Oslo 28. – 29. august 2014. Sigurð í Jákupsstovu, Andras Mortensen og Armgarð Weihe tóku lut. Vitjað var í Eidesvoll, har norska grundlógin var undirskrivað í 1814.

Annað 2014

Fróðskaparsetrið gjørdist limur í IAU, International Association of Universities.

UNESCO nevndin hevði 3 fundir í 2014.

Virksemi í 2015

Danska Kulturstyrelsen á vitjan

Poul Bache og Bolette Lehn Peteresen frá danska Kulturstyrelsen vóru á vitjan 7.-9. apríl. Endamálið við vitjanini var at kunna okkum um arbeiðið við heimsarvssáttmálanum, og taka stig til arbeiðið við einum føroyskum tentativlista. Tað er Danmark, sum State Party, ið ratifiserar sáttmálan vegna ríkisfelagsskapin. Kulturstyrelsen umsitir arbeiðið við sáttmálanum.

Tilmæli um at seta UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi í gildi

UNESCO nevndin heitti í juni 2015 á landsstýrismannin í mentamálum um at fáa UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi frá 2003 settan í gildi í Føroyum. Í áheitanini verður víst til føroyska dansin, kvæðini, føroyskt bátasmíð, virking av ull og siðum, ið eru knýttur at føroyska matinum sum dømi um siðaarv føroyinga. Nevndin metir, at UNESCO sáttmálin er eitt týðandi amboð tá tað ræður um vernd av og virðing fyri siðaarvi mannaættarinnar.

Tilráðing um verju og trygging av føroyskum fornminnaumhvørvi

21. september 2015 handaði UNESCO nevndin landsstýriskvinnuni í mentamálum eina tilráðing um at virka fyri verju og trygging av føroyskum fornminnaumhvørvi. Í tilráðingini heitir UNESCO nevndin á landsins myndugleikar um at tryggja, at føroysk lóggáva, skipan og fyrisiting í neyðugan mun verjir og tryggjar, at føroysk fornminnaumhvøri verða varðveitt.

Norðurlendsur UNESCO fundur 2015

Norðurlendskur UNESCO fundur var í Helsinki 9.-10. juni. Martin Næs og Armgarð Weihe tóku lut. Evni á fundinum var fyrireiking til aðalfundin í november. Støðan í Sýria var umrødd og hóttanin móti journalistum. Greitt varð frá átakinum #UNITE4HERITAGE, ið hevur sum endamál at skipa verju av mentanararvi í økjum, har mentanararvurin er hóttur.

Vitjað var á skansanum Sveaborg, sum verjir innsiglingina til Helsinki. Sveaborg var bygt í 1748. Í 1991 var Sveaborg tilnevnt á heimsarvslistan hjá UNESCO.

UNESCO sáttmálin um verju av siðaarvi

Fundur um norðurlendskt samstarv í sambandi við UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi var í Gøteborg 23.-24. september. Ymiskt er, hvussu arbeitt verður við sáttmálanum í londunum og ymiskt er hvussu nógv orka verður sett av at føra tjóðarlistar. Felags er, at tað er umráðandi, at NGO felagsskapir eru við í arbeiðinum. Føroyar hava ikki tikið undir við sáttmálanum enn. Armgarð Weihe tók lut á fundinum.

38. aðalfundurin í UNESCO

Á 38. aðalfundinum í november 2015 var Martin Næs leiðari fyri føroysku sendinevndina, sum eisini taldi Sigurð í Jákupsstovu og Armgarð Weihe.

Sigurð í Jákupsstovu tók lut í fundi fyri tjóðarnevndir og í high-level meeting on the Education 2030 Framework for Action. Sendinevndin var á High Level Seminar on TVET og hitti Dr. Patrick J. McKeever, sum er leiðari fyri Global Earth Observation eindina í UNESCO, og sum í nógv ár hevur ráðgivið um Global Geoparks Network. Armgarð Weihe helt føroysku røðuna í General Policy Debate.

Á felags norðurlendsku móttøkuni bjóðari íslenski mentamálaráðharrin, Illugi Gunnarsson, vælkomin. Svøríki røddi um svenska kandidaturin til ST trygdarráðið og Irina Bokova heilsaði norðurlendsku londunum.

Føroyar vórðu nevndar, ma.a í sambandi við Arctis. Norðurlenskir serrerættir vóru á borðinum, og vit bjóðaðu chips av fiskaskræðu við tarapulvuri og ostakeks við garnatálgakremi og røstum fiski frá KOKS.

Annað

Í september 2015 tók Urd Johannesen seg úr UNESCO nevndini. Gjørt varð av at bíða við at tilnevna nýggjan lim í UNESCO nevndina til nevndin skal veljast av nýggjum í 2016.

UNESCO nevndin hevði 3 fundir í 2015.

Virksemi í 2016

Norðurlendsur UNESCO fundur 2015

Norðurlenskur UNESCO fundur verður í Reykjavík 9.-10. juni. Martin Næs og Armgarð Weihe taka lut.

Fundir 2016

Fundur um norðurlenska samskipan av arbeiðinum við tentativlistunum til heimsarvin var í Helsinki 1. mars 2016. Ætlanin er at taka felags norðurlenska arbeiðið, ið var gjørt í sambandi við heimsarvslistan upp aftur, og skipa eina verkætlan, ið skal endurskoða norðurlensku tentativlistarar og arbeiðið við sáttmálanum um vernd av heimsins mentanar- og náttúruarvi.

Sáttmálar á mentanarøkinum

Føroyar hava tikið undir við hesum UNESCO sáttmálum á mentanarøkinum:

UNESCO sáttmálin um vernd av heimsins mentanar- og náttúruarvi frá 1972 (heimsarvssáttmálin). Føroyar tóku undir við sáttmálanum í 1980.

UNESCO sáttmálin um vernd av mentanarvirðum í vápnaðum stríði við tilhoyrandi protokol frá 1954 og 1999 (Haag sáttmálin). Føroyar tóku undir við sáttmálanum í 2003.

UNESCO sáttmálin um at banna og forða fyri ólógligum inn- og útfluttningi og ognarskifti av mentanarvirðum frá 1970. Føroyar tóku undir við sáttmálanum í 2008.

UNESCO nevndin hevur mælt til, at Føroyar taka undir við UNESCO sáttmálanum um verju av siðaarvi frá 2003.

Fylgiskjøl

Reglur fyri UNESCO nevdina

Áheitan um at seta UNESCO sáttmálan um siðaarv í gildi

Tilráðing í sambandi við mentanarumhvørvi

Uppskot til samtyktar um atlimaskap Føroya í UNESCO

Tíðindaskriv um atlimaskap Føroya

Tíðindaskriv um setan av UNESCO nevnd 2012

Tíðindaskriv um luttøku á UNESCO aðalfundi 2013

Tíðindaskriv um ráðstevnu um UNESCO sáttmálar 2014

Tíðindaskriv um tilmæli um UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi 2015

Røða á 35. aðalfundinum 2009

Frágreiðing og røða á 36. aðalfundinum 2011

Frágreiðing og røða á 37. aðalfundinum 2013

Frágreiðing og røða á 38. aðalfundinum 2015

Røða á norðurlendskum fundi í Føroyum 2012

Ráðstevna um burðardyggja lendisnýtslu 2013

Ráðstevna um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føroyskan mentanar- og náttúruarv 2014

Røða hjá Bjørn Kalsø á ráðstevnu um UNESCO sáttmálar

Fyrilestur hjá Martini Næs á ráðstevnu um UNESCO sáttmálar

Strategi 2013-2016

MENTAMÁLARÁÐIÐ

Dagfesting: 3. januar 2013
Tygara ref.:
Máttal: 11/00155-48

Reglur

fyri føroysku UNESCO nevdina

Føroyar finga atlimaskap í ST stovninum UNESCO í oktober 2009. Føroyska UNESCO nevndin er sett á stovn sambært VII. kapitli í endamálssamtykt hjá mentamálafelagsskapi Sameindu Tjóða, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO.

1. grein

Endamálið við føroysku UNESCO nevdini er:

1. at fremja UNESCO arbeiðið í Føroyum,
2. at vera ráðgevi hjá Føroya landsstýri í UNESCO málum,
3. at vera ráðgevi hjá føroysku sendinevdini á aðalfundinum hjá UNESCO og
4. at vera bindilið millum UNESCO og føroyskar myndugleikar, stovnar og feløg innan útbúgving, vísind, mentan og samskipti.

2. grein

Uppgávur hjá føroysku UNESCO nevdini eru:

1. at kunna um viðurskipti viðvíkjandi UNESCO í Føroyum
2. í samsvari við føroyskan politikk á økinum at arbeiða við málum innan virkisøkið hjá UNESCO
3. at samstarva við viðkomandi myndugleikar, stovnar og feløg um mál, ið viðvíkja UNESCO og
4. at samstarva við UNESCO tjóðarnevndir úr øðrum londum, serliga tær norðurlendsku.

Nevndin kann sjálv taka til viðgerðar spurningar, hon heldur liggja innan fyri arbeiðsøkið hjá UNESCO.

Nevndini er frítt at bjóða øðrum við á fund í føroysku UNESCO nevdini.

3. grein

UNESCO nevndin hevur fund í minsta lagi 2 ferðir árliga. Nevndin er viðtøkufør, tá í minsta lagi helvtin av limunum eru á fundi.

Avgerðir verða tiknar við meiriluta av atkvøðunum, og standa atkvøður á jøvnum, er atkvøða formansins avgerandi.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

4. grein

Landsstýrismaðurin í mentamálum setir føroysku UNESCO nevdina við formanni.

Í nevdini eru í minsta lagi fimm og í mesta lagi sjev limir, ið umboða nevndir, ráð og stovnar innan virkisøkið hjá UNESCO. Miðað verður eftir, at nevndarlimirnir tilsamans hava færleikar innan og kunnleika til virkisøkini hjá UNESCO, herundir skúlamál, vísindi, mentamál, kunning og samskipti umframt til umstøðurnar hjá børnum og ungum.

Harafturat kunnu Mentamálaráðið og Løgmannsskrivstovan velja hvør sitt umboð í UNESCO nevdina. Onnur aðalráð, ið hava áhugamál at røkja innan UNESCO samstarvið, kunnu tilmæla eygleiðarar til UNESCO nevdina eftir tørvi.

Nevndarlimir verða valdir fyri 4 ár í senn, fyrstu ferð í 2012. Nevndarlimir kunnu verða afturvaldir.

Berst valdum nevndarlimi frá í úrtíð, kann landsstýrismaðurin í mentamálum seta nýggjan lim í nevdina.

5. grein

Føroyska UNESCO nevdin kann útvega sær serfrøðingahjálp frá einum máli til annað, og henni er eisini heimilað at seta undirnevndir, sum taka sær av serligum málum.

6. grein

Starvsfólk á Mentamálaráðnum røkir starvið sum aðalskrivari hjá nevdini. Aðalskrivarin fyriskipar arbeiðið á UNESCO skrivstovuni, ið er staðsett í Mentamálaráðnum.

Skrivstovan røkir dagliga arbeiðið og tekur lut í og fyrireikar fundir í UNESCO nevdini.

7. grein

Hesar reglur verða settar í gildi beinanvegin.

Mentamálaráðið, 3. januar 2013

Bjørn Kalsø
landsstýrismaður

Poul Geert Hansen
aðalstjóri

Áheitan á landsstýrismannin í mentamálum um at fáa UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi settan í gildi í Føroyum.

Føroyska UNESCO nevndin vil við hesum heita á landsstýrismannin í mentamálum um at virka fyri, at UNESCO sáttmálin um verju av siðaarvi verður settur í gildi í Føroyum.

Á UNESCO aðalfundinum í 2003 samtyktu limalondini sáttmálan um verju av siðaarvi (the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage). Sáttmálin fekk gildi frá 2006. Sáttmálin skal tryggja, at siðaarvur mannaættarinnar, so sum skaldskapur av mannamunni, framburður, siðir og siðbundið handverk, verður varðveittur.

Føroyski dansurin og kvæðini, føroyskt bátasmið, virking av ull og siðir, ið eru knýttir at føroyska matinum, eru dømi um siðaarv føroyinga. Við at taka undir við sáttmálanum binda limalondini seg til at seta í verk skipanir og tiltøk, sum eru við til at fáa vitan um og kunnleika til siðaarvin bornan víðari til komandi ættarlið. Tiltøkini fevna um skráseting, gransking og útbúgving umframt at skapa karmar fyri, at siðaarvurin hevur sítt livandi virki í samfelagnum. Sáttmálin hevur ásetingar um ein lista við dömum um siðaarv mannaættarinnar. Listin er við til at varpa ljós á siðaarvin og týdning hansara. Í lètuni eru 314 evni eru á listanum.

Sáttmálin um verju av siðaarvi var samtyktur í Íslandi í 2005, í Noreg í 2007, í Danmark í 2010, í Svøríki í 2011, í Finnlandi í 2013 og í Grønlandi 2014.

Føroyska UNESCO nevndin er sannførd um, at verndin og varðveitingin av siðaarvi føroyinga eigur at verða skipað eftir somu kørnum sum í grannalondum okkara. Nevndin metir, at UNESCO sáttmálin er eitt týðandi amboð tá tað ræður um vernd av og virðing fyri siðaarvi mannaættarinnar. Føroyska UNESCO nevndin vil tí mæla til, at tikið verður undir við UNESCO sáttmálanum um verju av siðaarvi frá 2003.

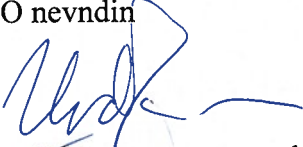
Tórshavn, 4. juni 2015

Føroyska UNESCO nevndin

Sigurð í Jakupsstovu, formaður

Sólvá Jónsdóttir, nevndarlimur

Andras Mortensen, nevndarlimur

Urd Johannesen, nevndarlimur

Jóhann Mortensen, nevndarlimur

Margretha Jacobsen, nevndarlimur

Tilráðing til landsstýriskvinnuna í mentamálum at virka fyri verju og trygging av føroyskum fornminnaumhvørvi

UNESCO nevndin vil við hesum heita á landsins myndugleikar at tryggja, at føroysk lóggáva, skipan og fyrisiting í neyðugan mun verjir og tryggjar, at føroysk fornminnaumhvørvi verða varðveitt.

Sum ráðgevi hjá føroyskum myndugleikum í UNESCO málum, vil nevndin vísa á UNESCO sáttmálan um vernd av heimsins mentanar- og náttúruarvi frá 1972, sum Føroyar við løgtingssamtykt í 1980 hava bundið seg til. Sáttmálin ásetir atgerðir, ið skulu virka fyri, at landsins mentanar- og náttúruarvur kann verða varður og varðveittur. Nevndin vil eisini vísa á UNESCO tilráðing um søgulig býarumhvørvi frá 2011, sum mælir til, at serlig atlit verða tikin at vernd av søguligum býarumhvørvi í byggi- og býarskipanarætlanum.

Orsøkin til, at UNESCO nevndin heitir á landsins myndugleikar, er, at nevndin ikki er sannførd um, at Føroyar í nøktandi mun liva upp til ásetingarnar í heimsarvssáttmálanum og tilráðingini um býarumhvørvi hjá UNESCO. Víst verður á, at seinastu árin hava útbyggingarætlanir verið frammi, sum seta fornminnaumhvørvi í vanda, hóast friðingarátøk eru framd eftir lóggávu á økinum. Víst verður í hesum sambandi á, at Havnar skansi og umliggjandi øki eru friðað sambært løgtingslóg nr. 19 frá 16. september 1948. Eisini ásetir løgtingslóg nr. 29 frá 24. apríl 1957 um Havnar skansa, at Havnar skansi verður at varðveita sum fornminni, og løgtingslóg um náttúrufriðing hevur ásetingar um friðing av søguligum landslagi. Kortini eru útbyggingarætlanir í økinum, ið UNESCO nevndin metir kunnu seta fornminnaumhvørvi av nationalum og altjóða týdningi í vanda.

UNESCO nevndin vil tí ráða landsstýriskvinnuni í mentamálum til at meta um, um lóggáva, skipan, fyrisiting, gransking og figging á økinum eru nøktandi í mun til vernd og trygging av mentanar- og náttúruarvi landsins.

Tórshavn, 21. september 2015

Føroyska UNESCO nevndin

22 SEP 2015

SKR. T. _____
MÁL. T. _____

Sigurð í Jákupsstovu
Sigurð í Jákupsstovu, formaður

Sólva Jónsdóttir

Sólva Jónsdóttir, nevndarlimur

Andras Mortensen

Andras Mortensen, nevndarlimur

Jóhann Mortensen
Jóhann Mortensen, nevndarlimur

Margretha Jacobsen
Margretha Jacobsen, nevndarlimur

Løgtingsmál nr. 120/2008: Uppskot til samtyktar um atlimaskap Føroya í Felagsskapi Sameindu Tjóða fyri útbúgving, vísindi og mentan (UNESCO)

Uppskot

til

Samtyktar

Løgtingið samtykkir, at Føroyar søkja sær atlimaskap í Felagsskapi Sameindu Tjóða fyri útbúgving, vísindi og mentan (UNESCO).

Viðmerkingar

UNESCO er ein heimsfevrandi felagsskapur við einum risastórum netverki innan málsøkini útbúgving, gransking og mentan. Samstarvið í UNESCO snýr seg um at stuðla og granska á áðurnevndu málsøkjum, og endamálið við felagsskapinum er at stimbra stovnsliga førleikan og vitanarkervið hjá sínum limum. Atlimaskapur í UNESCO setur krøv til egnan førleika, og fer tað at økja virkni og skynsemi innan umsiting, gransking og samskipan í Føroyum. Somuleiðis fer hann at tryggja høvi at samanbera hugsanir og royndir við hini limalondini, og kann tað virka fyri at tryggja langtíðar raðfestingar á nevndu málsøkjum.

UNESCO er ein serstovnur undir Sameindu Tjóðum, og varð hann stovnaður tann 16 novembur 1946. Endamálið við felagsskapinum er at menna útbúgving, gransking og mentan og at fremja samstarv millum tey 193 limalondini og teir seks atlimirnar, ið eru *Aruba, British Virgin Islands, Cayman Islands, Macao (Kina), Niðurlendsku Antillurnar og Tokelau*.

UNESCO er ein granskingardepil fyri vitan og nýmenning, og virkar hann fyri at fremja felagsskap millum mentanir og semjur um etisk mál. Felagsskapurin stuðlar eisini limalondum at kann, brúka og deila vitan og at byggja upp menniskjansligan og stovnsligan førleika á áðurnevndu málsøkjum.

UNESCO virkar fyri at skapa fyrirtreytir fyri virðiligum samskifti millum tjóðir. Hesin leiklutur er umráðandi í einum heimi, har menniskju liva í ótta fyri ágangi, og virkar *UNESCO* tí fyri at skapa felags visjónir, grundaðar á rættindi, virðing og átøk ímóti fátækradømi.

Við limaskapi í UNESCO kann samfelagið skapa sambond og samstarv við millumtjóða leikarar og felagsskapir. Ein týðningarmikil vinningur av slíkum limaskapi er, at føroyska samfelagið fær sett mál og mið á altjóða støði at arbeiða fram ímóti, t.e. at okkara egnu skipanir kunnu gerast munadyggari við at brúka teir førleikar, ið eru at finna í UNESCO felagsskapinum.

Ein stórur partur av virkseminum hjá UNESCO fevnir um at verja mentanararv. Føroyska íkasti til mentanararv heimsins kundi m.a. fevnt um kvæðini, kvæðaløgini, føroyska dansin, kingoløgini, Kálvalið, gomlu bygdina í Kirkjubø, Tinganes, Reyn og Koltur. Hesi øll høvdu sostatt kunnað verið skrásett á varðveitingarlistanum hjá UNESCO.

Sambært grein II, stk. 3 í UNESCO sáttmálanum (the Constitution of UNESCO) hava umveldi móguleika at gerast atlimir í UNESCO. Atlimaskapurin er treytaður av atkvøðugreiðslu í aðalráðnum (General Conference), har í minsta lagi tveir triðingar av limaríkjunum skulu atkvøða fyri. Sambært ásetingunum í UNESCO stjórnarskipanini, so verður tað Danmark sum UNESCO limaríki, ið søkir atlimaskap vegna Føroyar. Mannagongdin er tann, at umsóknin fyrst fer til UNESCO starvsnevndina (Executive Board), ið síðani, við viðmæli, leggur umsóknina fyri aðalráðið. Aðalráðið ger eisini av slag og vídd av rættindum og ábyrgdum hjá atlimunum. Aðalráðið mótist tvær ferðir árliga. Mál, ið skulu viðgerast, verða lögð fyri starvsnevndina minst 90 dagar fyri 1. fundardag hjá aðalráðnum. Næsti fundurin er settur at vera frá 6.-23. oktober 2009.

Atlimir í UNESCO hava hesi rættindi og skyldur:

- (i) Atlimir hava rætt til at luttaka í øllum tinginum av málum í ráðum og nevndum, tó uttan atkvøðurætt.
- (ii) Atlimir hava rætt til at luttaka í samskipan og tilrættalegging av arbeiðsgongdini í aðalráðnum.
- (iii) Atlimir hava rætt til at skjóta upp evni til viðgerðar í aðalráðnum.
- (iv) Atlimir hava rætt til at móttaka øll skjøl, fráboðanir, greinar, frágreiðingar og lögfrøðiligar frágreiðingar.
- (v) Atlimir hava rætt til at luttaka, á jøvnum føti við limaríkini, í mannagongdini at boða til serligar fundir.

Umframt omanfyrirstandandi hava atlimir eisini rætt til, á jøvnum føti við limaríkini, at leggja fram uppskot fyri starvsnevndina og at luttaka sambært reglugerðini hjá nevndini í undirnevndum. Tó hava atlimir ikki rætt til limaskap í starvsnevndini. Atlimir skulu vera undirgívnir somu treytum og ábyrgdum sum limaríkini, undantikið í sambandi við íkast til fíggjarætlanina hjá felagsskapinum. Limagjaldið hjá limaríkjum verður ásett eftir landsins egnu fíggjarstøðu. Limagjaldið hjá atlimum skal vera eitt lutfall av tí limagjaldi, ið landið hevði goldið, um tað var eitt limaríki. Hetta lutfall verður avgjørt í aðalráðnum. Danska ískoytið, sum limaríki, er 13,5 mió. kr. Haraftrat leggur danska ríkið sjálvboðið um helmingin aftrat tí fasta gjaldinum. Limagjaldið hjá Føroyum verður, sambært UNESCO, umleið 15.000 kr. árliga. UNESCO starvsnevndin leggur støði og ger tilmæli til metingina hjá aðalráðnum. ([6C/Resolution 41.2](#) og [Basic Texts](#)).

Atlimaskapur í UNESCO gevur Føroyum móguleika at vera partur av fremsta altjóða rákinum innan útbúgving, vísindi og mentan. Hesin atlimaskapur fylgir politisku leiðini, sum varð lögð við atlimaskapi í IMO og FAO, og er hetta av avgerandi týdningi fyri eitt politiskt stýri, ið vil skapa eitt samfelag við markleysum móguleikum.

Tórshavn 4. mars 2009

Jørgen Niclasen
landsstýrismaður

/

Herluf Sigvaldsson
aðalstjóri

Faroës join UNESCO

Paris, 13 October – The Faroe Islands on 12 October became an Associate Member of UNESCO, which now counts 193 Member States and seven Associate Member States. UNESCO's membership* stands at 200, one of the highest in the United Nations system.

UNESCO's first Associate Member from Europe, the Faroe Islands are an archipelago of 18 islands located in the North-Atlantic Ocean, about halfway between Scotland and Iceland, inhabited by about 49,000 people. Known for their unspoiled landscape, traditional architecture and distinct cultural identity, the islands have been an autonomous region of Denmark since 1948.

Their admission to UNESCO follows an application filed on their behalf last July by Per Stig Møller, Minister for Foreign Affairs of Denmark. The application was put on the agenda of UNESCO's General Conference, taking place between 6 and 23 October.

Jørgen Niclassen, Minister of Foreign Affairs of the Government of the Faroe Islands, took the floor at the plenary session of the General Conference on 12 October to express the satisfaction of his government in this regard.

According to UNESCO's Constitution, "Territories or groups of territories that are not responsible for the conduct of their international relations may be admitted to UNESCO as Associate Members. [...] Their admission and their rights and obligations are determined by the General Conference."

*****

*List of Member States and Associate Members

<http://erc.unesco.org/portal/UNESCOMemberStates.asp?language=en>

21.05.2012

FØROYSKA UNESCO TJÓÐARNEVNDIN TIL VERKA Á NORÐURLENDSKUM FUNDI Í FØROYUM

Bjørn Kalsø, landsstýrismaður, hevur sett fyrstu føroysku UNESCO tjóðarnevndina, sum telur sjev limir:

- Martin Næs, deildarstjóri í Mentamálaráðnum, aðalskrivari
- Sigurð í Jákupsstovu, rektari á Fróðskaparsetri Føroya, nevndarformaður
- Andras Mortensen, stjóri á Søvnum Landsins
- Solby Eliassen, leiðari á programmdeildini hjá Kringvarpi Føroya
- Urd Johannesen, varastjóri í Norðurlandahúsinum
- Sólvá Jónsdóttir, ráðgevi á Nám
- Margretha Jacobsen, fulltrúi í Uttanríkistænastuni

Føroyska UNESCO skrivstovan er skipað í Mentamálaráðnum. Umframt aðalskrivararan Martin Næs, eru Armgarð Weihe, Maria Húsgarð og Kristianna Sjóvará knýttar at føroysku UNESCO skrivstovuni.

Fyrsti fundurin, sum føroyska UNESCO tjóðarnevndin skal luttaka á, verður í Føroyum í døgnum 21.-23. mai 2012. Talan er um fund, har norðurlendsku UNESCO tjóðarnevndirnar og aðalskrivararnir hittast at fyrireika komandi stýrisfund í UNESCO. Fundurin byrjar seinnapartin mánadagin 21. mai 2012. Um kvøldið er Bjørn Kalsø, landsstýrismaður, vertur fyri døgurða í Norðurlandahúsinum.

Dagin eftir tann 22. mai 2012 heldur norðurlenski UNESCO fundurin fram við fýra verkstovum innan ávikavist útbúgving, gransking, mentan og samskipti.

Seint seinnapartin fer norðurlenska UNESCO ferðalagið út í Koltur. Tann 23. mai verður tikið samanum fundarvirksemið frá báðum teimum fyrru døgnum og niðurstøður gjørdar.

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - er ein heimsúmfevnandi ST felagsskapur, ið virkar fyri trygd og friði millum heimsins lond við at skipa samstarv innan málsøkini útbúgving, gransking, mentan, samskipti og upplýsing.

Samstarvið í UNESCO snýr seg um at stuðla og granska á nevndu málsøkjum, og málið hjá felagsskapinum er í samstarvi at stimbra førleikar og vitanarkervið hjá limalondunum. Felagsskapurin fór til verka í 1946, og í dag eru 195 limalond og 8 atlimalond. Føroyar fingur atlimaskap í 2009. Atlimaskapur gevur øll tey somu rættindi sum limaskapur, undantikið atkvøðurætt. Tað er tó sjáldan, at hetta hevur nakran týdning, tí UNESCO samstarvið byggir á, at semja fæst um tey mál, ið verða lögð fyri aðalfundin. UNESCO er skipað við aðalskrivara og stýrisráði við umboðum úr 58 londum og hevur høvuðsskrivstovu í París. Aðalfundurin, har øll limalondini luttaka, er annaðhvørt ár.

Norðurlond hava tætt samstarv í UNESCO, m.a. hava tey skipað seg soleiðis, at tey í felag hava móguleika at fáa eitt umboð í UNESCO stýrisráðið. Árin 2009-2013 er tað Danmark, ið umboðar norðurlond í stýrisráðnum.

Norðurlendsku UNESCO tjóðarnevndirnar samstarva eisini í fyrireikingunum til stýrisfundir og aðalfundir.

06.11.2013

BJØRN KALSØ, LANDSSTÝRISMAÐUR, Á AÐALFUNDI Í UNESCO

Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum, er í hesum døgum í París á 37. aðalfundinum hjá UNESCO, ið er ST stovnur fyri útbúgving, vísind, mentan og samskipti.

Tað var í 2009, at Føroyar gjørdust atlimir í hesum heimsumfatandi felagsskapi, sum telur 195 limalond og 9 atlimir. Á aðalfundinum luttaka sendinevndir við ráðharrum og embætisfólki úr stórum parti av heiminum.

Umframt at taka lut í sjálvum aðalfundinum hevur landsstýrismaðurin saman við føroysku sendinevndini eisini fleiri fundir við umboð fyri UNESCO um føroysk áhugamál. Fundir hava verið millum landsstýrismannin og varastjóran fyri mentanarøkið í UNESCO, Francesco Bandarin og varastjóran fyri World Heritage Centre, Dr. Mechtild Rössler.

Somuleiðis hevur landsstýrismaðurin verið á fundið saman við hinum norðurlendsku ráðharrunum við kinverska forsetan fyri aðalfundin, Mr. Hao Ping.

- Bjørn Kalsø sigur, at tað er umráðandi, at vit hava ein virknan lut í UNESCO nú vit eru vorðin atlimir, og leggur afturat, at tað er umráðandi, at vit gera vart við føroysk viðurskipti og kunna okkum um ymsu UNESCO sáttmálarnar á mentanarøkinum, nú fyrstu fetini skulu takast á hesum øki.

Í føroysku sendinevndini eru Bjørn Kalsø, landsstýrismaður, Martin Næs, deildarstjóri í Mentamálaráðnum og Armgard Weihe, fulltrúi. Í komandi viku fara Sigurð í Jákupsstovu, rektari á Fróðskaparsetri Føroya, og Andras Mortensen, stjóri á Søvnum Landsins, at umboða føroysku UNESCO nevndina á fundum innan vísind og mentan.

28.10.2014

UNESCO sáttmálar, heimsarvur og føroyskur mentanar- og náttúruarvur

Føroyska UNESCO nevndin bjóðar til fyrilestrar og framløgur um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føroyskan mentanar- og náttúruarv. Tiltakið verður í Tjóðsavninum, Brekkutún 6 í Hoyvík, **hóskvøldið 6. november kl. 19-22.**

Á skránni verður ein røð av fyrilestrum og framlögum, sum umrøða UNESCO sáttmálar á mentanarøkinum, dømi um heimsarv í Norðanlondum og føroyskan mentanar- og náttúruarv.

Millum UNESCO sáttmálarar á mentanarøkinum er sáttmálin til vernd av heimsins mentanar- og náttúruarvi. Sáttmálin er frá 1972, og flest øll heimsins lond hava tikið undir við honum. Sáttmálin ásetur karmar fyri verndar- og varðveitingarskipanum fyri mentanar- og náttúruarv. Tað, ið sáttmálin er mest kendur fyri, er heimsarvslistin, ið er ein listi við dómum um mentanar- og náttúruarv, ið verða mett at hava so stórt virði fyri heimin, at serlig átøk skulu gerast fyri, at hesi kunnu verða varðveitt fyri eftirtíðina. Stór virðing er knýtt at heimsarvslistanum, og londini leggja stóra orku í at fáa heimsarvsevni á listan. Í Norðanlondum eru kend støð á listanum eitt nú Tingvellir, Ilulissat ísfjórðurin, rúnarsteinarnir í Jellinge og Bryggjan í Bergen. Onnur kend støð á heimsarvslistanum eru eitt nú pyramidurnar í Giza, kinverski múrurin og Great Barrier Rief í Avstralia. Eitt av nýggjastu evnunum á listanum er Red Bay Basque Whaling Station í Labrador. At eitt land fær mentanar- ella náttúruarvsevni á listan hevur stóran týðning fyri ferðavinnuna, tí ferðafólk í stórum tali vitja støðini á heimsarvslistanum. Føroyar hava onki evni á heimsarvslistanum, men ætlanin við tiltakinum er at seta føroyskan heimsarv á dagsskránni.

Ein annar UNESCO sáttmáli er sáttmálin til verju av óítøkiligum mentanararvi. Hesin sáttmáli er frá 2003, og hóast hini Norðanlondini hava tikið undir við sáttmálanum, so hava Føroyar ikki enn tikið undir við honum. Sáttmálin ásetir karmar fyri verju av óítøkiligum mentanararvinum, sum fevnir um siðvenju, listarligan og mentanarligan framburð, handverk, og tey tól og lutir, ið knýta seg at handverkinum. Ein listi er eisini knýttur at hesum sáttmálanum, og hóast hesin listi ikki er eins kendur og heimsarvslistin, verður hann eisini nýttur sum atdráttarmegi í ferðavinnuni. Eitt nú er argentinskt tango, fronsk matmentan og indisk chanting á listanum yvir óítøkiligum mentanararv. Á tiltakinum verður arbeiðið við sáttmálanum og føroysk dømi um óítøkiligum mentanararv umrødd.

At fáa dømi um mentanar- ella náttúruarv á listanar er bert ein lítil partur av arbeiðinum við UNESCO sáttmálanum. Tann nógv størri parturin er, hvussu verndar- og varðveitingararbeiðið verður skipað í londunum.

UNESCO nevndin hevur fingið Allan Sande, professara við Norrland Universitet í Bodø at halda fyrilestur um heimsarv í Norðanlondum. Hann hevur m.a. skrivað um heimsarvsevnið Laponia, og um tilgongdina at fáa Lofoten viðurkent sum heimsarv. Annika Nordstrøm, skjalasavnsstjóri á Institutet för språk och folkminnen (DAG) í Göteborg kemur at greiða frá, hvussu sáttmálin til verju av ótøkiligum mentanararvi er settur í verk í Svøríki og Kerstin Lundman, varðaaðalskrivari í svensku UNESCO nevndini, heldur ein fyrilestur um heimsarv sum amboð í burðardyggari menning. Harafturat verða styttri innlegg við Erlandi Viberg Joensen, leiðara á Fornminnissavninum, Lis Mortensen, deildarleiðara á Jarðfeingi, Eyðun Andreassen, professara í skaldskapi av mannamunni á Fróðskaparsetrinum og Jóan Paula Joensen, professara í siðsøgu á Fróðskaparsetrinum.

Endamálið við tiltakinum er at varpa ljós á UNESCO og sáttmálarnar á mentanarøkinum, og seta gongd á arbeiðið við sáttmálunum í Føroyum.

Skráin fyri tiltakið:

Kl. 19.00   Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum

Vælkomin

Kl. 19.05   Martin Næs, aðalskrivari í føroysku UNESCO nevndini

UNESCO sáttmálar og føroysk áhugamál

Kl. 19.20   Allan Sande, professari við Nordland Universitet í Bodø

Heimsarvur í Norðanlondum

Kl. 19.40   Erland V. Joensen, leiðari á Fornminnissavninum

Føroyskur mentanararvur

Kl. 19.50   Lis Mortensen, deildarleiði á Jarðfeingi

Føroyskur náttúruarvur

Kl. 20.00   Annika Nordstrøm, Leiðari á Institutet för språk och folkminnen, DAG, Göteborg

Livandi siðaarvur! Arbeiðið við ótøkiligum mentanarvinum í Svøríki

Kl. 20.20   Eyðun Andreassen, professari við Fróðskaparsetrið

Føroysk kvæðamentan

Kl. 20.30   Jóan Pauli Joensen, professari við Fróðskaparsetrið

Føroysk matmentan

Steðgur   Kaffi og kaka

Kl. 21.00   Kerstin Lundman, Svenska UNESCO ráðið

Heimsarvur sum amboð í burðardyggari menning

Kl. 21.20   Spurningar og kjak

Kl. 21.50   Sigurð í Jákupsstovu, formaður í føroysku UNESCO nevndini

Samanumtøka

05.06.2015

UNESCO sáttmálin um siðaarv setast í gildi í Føroyum

Føroyska UNESCO nevndin hevur í gjár handað Bjørn Kalsø, landsstýrismanni í mentamálum, áheitan um at fáa UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi settan í gildi í Føroyum.

Siðaarvur er siðvenjur, ímyndir, framburðir, vitan, dugnaskapir, eins og tól, lutir, gripir og mentanarlig rúm, sum er viðurkent av samfelag, bólkki og í einstøkum føri einstaklingum. Føroyski dansurin og kvæðini, føroyskt bátasmíð, virking av ull og siðir, ið eru knýttur at føroyska matinum, eru dømi um siðaarv føroyinga.

Við at taka undir við sáttmálanum binda Føroyar seg til at seta í verk skipanir og tiltøk, ið eru við til at fáa vitan um og kunnleikan til siðaarvin bornan víðari til komandi ættarlið.

“Siðaarvurin er týðandi partur av føroyska mentanararvinum, og vit hava støðugt umrøtt, hvussu eitt nú føroyskum bátasmíði kann vera lív lagað. Við at seta UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi í gildi í Føroyum, fáa vit eitt amboð, ið kann vera við til at lívbjarga hesum og øðrum týðandi siðaarvi føroyinga”, sigur Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum.

Tiltøkini í sáttmálanum fevna um skráseting, gransking og útbúgving umframt at skapa karmar fyri, at siðaarvurin hevur sítt livandi virki í samfelagnum. “Eg eri sera fegin um at hava fingið hesa áheitan frá UNESCO nevndini, og eg fari at virka fyri, at eitt uppskot til samtyktar um at seta í gildi sáttmálan um verju av siðaarvi kann verða lagt fyri Løgtingið fyrst í komandi tingsetu”, sigur Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum.

Øll hini Norðanlondini hava tikið undir við sáttmálanum um verju av siðaarvinum. UNESCO nevndin skrivar í áheitanini, at nevndin er sannførd um, at verndin og varðveitingin av siðaarvi føroyinga eiga at verða skipað eftir somu kørnum sum í grannalondum okkara. Nevndin metir, at UNESCO sáttmálin er eitt týðandi amboð, tá tað ræður um vernd av og virðing fyri siðaarvi mannaættarinnar. Føroyska UNESCO nevndin vil tí mæla til, at tikið verður undir við UNESCO sáttmálanum um verju av siðaarvi frá 2003.

UTTANRÍKISRÁÐIÐ
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

**STATEMENT
BY
THE FOREIGN MINISTER OF THE GOVERNMENT OF
THE FAROES, MR JØRGEN NICLASSEN,
TO
THE THIRTY-FIFTH SESSION OF UNESCO'S
GENERAL CONFERENCE**

Paris, 12 October 2009

Mr President, Excellencies, Ladies and Gentlemen.

It is a true honour for me to have this opportunity as the representative of the Faroese People and Government to address this distinguished assembly – the General Conference of UNESCO. This is no less than a landmark occasion for the Faroe Islands. The members of UNESCO have now welcomed our nation as an Associated Member of the Organization. I bring to you the deeply felt gratitude on behalf of the Faroese nation for this approval.

The Faroes have gradually developed their self-government in agreement with the Kingdom of Denmark. Most traditional State affairs are now under Faroese authority. All areas within the scope of regulation and cooperation by UNESCO fall within the scope of powers that are vested into the Faroese parliament and executive government.

Situated in the Northeast Atlantic Ocean between Great Britain and Iceland, the Faroes – with a population of 49,000 – have developed a modern society based on knowledge, industrial fishing and fish farming, trade, shipping and tourism. Our educational system is highly developed especially regarding primary and secondary schools. With the establishment of a university that is gradually expanding its research and educational fields in close cooperation with universities in neighbouring countries. On average

the Faroese people are amongst the highest educated populations in the world.

The Faroese cultural heritage is precious to us. Above all we cherish our mother tongue. The distinct Faroese language, developed through the Centuries from the original Norse language of the Norwegian Viking settlers more than a thousand years ago. It is one of the chief objectives of our cultural policy, and an important task of our educational system, to preserve and further develop and modernise our language.

The Faroese Government has expanded its international engagements especially since the 1970-ies, when we began to negotiate fisheries agreements with our neighbouring countries. We have also for Decades taken an active role in the well established system cooperation between the Nordic Countries, not least in the area of cultural policy.

The globalization processes of the last two Decades have opened our eyes to the necessity of being represented and playing a more active role in the international system of cooperation, not least under the umbrella of the Intergovernmental Organizations of the United Nations.

The Kingdom of Denmark informed the Secretary General of the United Nations in a Circular Note on 7 November 2005 about new legislation regarding treaty making powers of the Faroes, and that “They are in conformity with the right to self-determination of the People of the Faroes [...] under international law”. Briefly, the new legislation states that the Faroes have treaty making powers in areas, which are subject to Faroese legislation and administration.

In 2002 the Faroes became an Associate Member of the IMO. In 2007 Associate Membership of the FAO was obtained, which has permitted the Faroes to take an active and constructive role in multilateral meetings.

As an Associated Member of UNESCO, the Faroes look forward to participating actively in the work undertaken in this distinguished specialized agency of the United Nations. We whole-heartedly share the belief of UNESCO that “education, social and natural science, culture and communication are the means to a far more ambitious goal: to build peace in the minds of men.”

The Faroes have in recent years developed a national programme for development assistance which focuses on participating in development projects in cooperation with IGOs and INGOs, with a view to contributing financial as well as technical assistance. In this work we have emphasized education programmes and school projects. We also see the Associated Membership of UNESCO as a step forward in our efforts to do a more efficient job in the area of development aid and cooperation.

Direct participation in the work of UNESCO as Associated Member will help strengthen our capacity – both in public administration, in the research community, international educational programmes and networks – to contribute both to the common goals of Humanity and to raise our own standards in the areas of culture, education and science.

Mr President, becoming an Associated Member of UNESCO is an important step forward for us. We look forward to making many new contacts and new friends through this important global forum and we hope that our own contributions to the work of UNESCO, as modest and small-scale as they may be, will also make a difference.

And I am sure that in times to come, I will regard this moment – where the Faroes for the first time ever speak with our own voice at your General Conference – as one of the glorious highlights in my service for the People of the Faroe Islands.

Frágreiðing frá UNESCO aðalfundi í Paris 2011

Inngangur

Føroyar luttóku sum atlimaland á aðalfundinum hjá Mentamálafelagsskapi sameindu tjóða (UNESCO) við eini sendinevd úr Uttanríkisráðnum og Mentamálaráðnum. Í sendinevdini vóru Sigmundur Ísfield, deildarstjóri í Uttanríkisráðnum, sendinevndarleiðari, Margretha Jacobsen, fulltrúi í Uttanríkisráðnum og Maria Húsgarð, fulltrúi í Mentamálaráðnum. Fundurin fór fram á UNESCO høvuðssætinum í París í døgnum 25. – 31. oktober 2011. 193 limalond og 7 atlimalond, umframt umboð vegna millumlanda og altjóða felagsskapir og NGO'arar, luttóku.

Aðalfundur verður hildin annað hvørt ár og er ovasti viðtøkuføri myndugleiki í UNESCO. Atlimaskapurin gevur Føroyum møti- og talurætt, men ikki atkvøðurætt á aðalfundinum og øðrum fundum í UNESCO høpi. Høvuðsmálið á skrá var fíggarætlan og virkisskrá fyri 2012-2013. fundurin samtykti at geva Palestina fullan limaskap í UNESCO felagsskapinum. Umsóknir um atlimaskap frá Curacao og Sint Maarten vóru eisini einmalt samtyktar á fundinum.

General Policy Debate

Fastur táttur á aðalfundinum er "*General Policy Debate*" fundurin í Plenum, sum er skipað sum orðaskifti ímillum luttakandi umboðini vegna limalondini í Plenum.

Aðalstjórin Irina Bokova setti orðaskifti við kunnandi frágreiðing um virksemi í 2008 – 2009 og raðfestingum tess í dag. Hon takkaði limalondunum fyri stuðul í nýskipanartilgongdini av UNESCO stovninum og stjórnarnevdini fyri undirtøku av hennara uppskotum um, hvussu felagsskapurin kann gerast meira virkisfúsar eitt nú við sterkari lokalum eindum, har ið dentur verður lagdur á at tillaga virksemið til lokalar umstøður. Hon vísti á, at "*one size does not fit all*".

Í viðmerkingum til fíggarætlanina vísti hon á strategisku raðfestingarnar, at skerja útreiðslur til umsiting og raðfesta íverksetan av verkætlanum í virkisskránni. Hon viðmerkti eisini, at fortreytin fyri at kunna fremja UNESCO visjónina í verki er at álit er á, at UNESCO er ein vælvirkandi felagsskapur. At endurskapa álitid á UNESCO sær hon sum eina av sínum høvuðsuppgávum komandi tvey ári.

Leaders' Forum

Eitt nýbrot á hesum aðalfundi var orðaskifti ímillum ríkis- og stjórnarleiðarar. Orðaskifti fór fram undir heitinum "*Leaders' Forum*" har spurningurin: "*How does Unesco contribute to building a culture of peace and to sustainable development?*" var til viðgerðar. Endamálið var at kjølfesta orðaskiftið um framtíðar menning og strategi fyri felagsskapin á hægsta politiska stigi.

Aðalstjórin fyri UNESCO Irina Bokova, har ið hon vísti á, at heimurin stendur yvirfyri stórum avbjóðingum so sum veðurlagsbroytingum við harav fylgjandi nátturuvanlukkum og heimsumfevnandi fíggararkreppu. Hon nevndi, at nú verða 7 milliardir menniskju í heiminum og hetta er ein stór búskaparlig og umhvørvislig avbjóðing, samstundis sum øll hesi menniskju eru eitt varandi tilfeingi.

Síðani gav hon orðið til serliga innbodnu røðararnar og heiðursgestirnar, sum finga høvi at viðgera spurningin í eini framløgu í Plenum. Heiðursgestirnir vóru ríkis- og stjórnarleiðarar úr hesum londum: Ungarn, Gabon, Benin, Fílabeinsstrondini, Mongolia, Kenya, Serbia, Grenada, Dominikanska Lýðveldið, Palau, Rania drottning frá Jordan, Sudan, og Flandern.

Í stuttum var afturvendandi boðskapurin, at tørvurin á einum sterkum UNESCO felagsskapi er størri enn nakrantíð áður. Friður í heiminum er ikki sjálvsagdur og fortreytin fyri friði og framhaldandi menning er, at grundarleggjandi virðing er fyri mannarættindum, frælsi, rættvísi, tolsemi, javnstøðu ímillum kynini, samhaldsfesti og áhaldandi samskipti. Niðurstøðurnar frá orðaskiftinum verða orðaðar í einum skjali, sum verður brúkt í arbeiðinum at menna strategi og virkisskránni í felagsskapinum frammyvir.

National Statement

Afturvendandi táttur á *General Policy Debate* fundinum er, at limir og atlimir fáa høvi at halda eina framløgu eina sokallaða "*National Statement*" á 6 minuttir í Plenum. Orðið er frítt og evnini, sum londini velja at umrøða fevna tiskil breitt. Ímeðan summi varpa ljós á serlig politisk viðurskipti í heimlandinum, eru onnur sum halda seg til mál úr virkisskránni hjá UNESCO. Føroyar finga orðið 28. Oktober kl. 12.30 tá Sigmundur Ísfield helt røðu vegna Føroyar.

Tilgongdin, sum UNESCO er farin undir til tess at gera felagsskapin meiri virkisfóran var afturvendandi evni. Ynski er frá fleiri limalondum í størri mun at nýta fíggarligu orkuna til íverksetan av virkisskránni og til innanhýsis menning av starvsfólkum, leiðslu, og effektivisering av arbeiðsgongdum og í minni mun til umsiting av felagsskapinum.

Av serligum áhuga fyri Føroyar vóru framløgurnar hjá Norðurlondum. Svøríki rósti aðalstjóranum fyri at hava sett mannarættindi hjá gentum og kvinnum hægst í virkisskránni. Svøríki vísti á týdningin av at UNESCO arbeiðir miðvíst við at tryggja pressu- og skrivifrælsi í heiminum og nýtti samstundis høvi at vísa á, at 2 svenskir journalistar sita í varðhaldi í Etiopia og at 1 situr á 10. ári í Eritrea. Svøríki kravdi, at hesi vóru latin leys.

Ísland viðurkendi týdningin av altjóða samstarvi í hesum truplu tíðum við veðurlagsbroytingum, altjóða fíggarjarkreppu, og uppreistum og vísti í hesum sambandi á at tørvur er á at menna eina nýggja strategi fyri UNESCO. Harafturat kunnaði Ísland um íslensku raðfestingarnar, sum eru, *Education for all*, *Sustainable development* og *Freedom of expression* og segði, at enn eru alt ov nógvar kvinnur, sum ikki hava atgongd til útbúgving og mælti til raðfesting av hesum øki.

Danmark vísti sum tað fyrsta í síni røðu til "*Arabiska Várið*" ("*The Arabic Spring*"), fólksligu kollveltingina í fleiri arabiskum londum í 2011, og staðfesti, at talufrælsi ikki longur bert er ein ST yvirlýsing um mannarættindi, men ein rættur, sum fólk brúka sum grundarlag undir menning av einum samfelag. Síðani rósti hon aðalstjóranum fyri arbeiðið at tryggja "*Education for All*" og ynskti til lukku við serligum átøkum til frama fyri útbúgving av gentum og kvinnum. Ráðharrin nýtti eisini høvi at varpa ljós á veðurlagsbroytingarnar og uppgávnar hjá UNESCO í hesum sambandi. Eins og útbúgving hava eisini veðurlagsbroytingar hægstu raðfesting hjá donsku stjórnini, var boðskapurin.

Finnland nýtti somuleiðis høvi at varpa ljós á sínar UNESCO raðfestingar í UNESCO : *Education for All*, talufrælsi og mannarættindi og javnrættindi fyri kyn. Finnland setti fram uppskot um at seta á stovn eina útbúgving fyri mannarættindi.

Norra nýtti høvi at stuðla Palestina og teirra umsókn um limskap í UNESCO. Eins og hini norðurlondini vísti Norra á teirra UNESCO raðfestingar : *Education for All*, talufrælsi, tavnrættindi fyri kvinnur. Norra vísti eisini á týdningin av, at arbeiðið at gera felagsskapin meiri effektivan og arbeiðið meira miðvíst má halda fram.

Hóast tey flestu londini í teirra framløgum tóku undir við raðfestingunum hjá UNESCO, og arbeiðinum hjá aðalstjóranum at reformera felagsskapin og gera hann meira effektivan, so vóru fleiri lond, harímillum eisini norðurlond, sum nýttu høvi í teirra landaframløgum at vísa á teirra ónøgdsemi – og heittu á DG um framhaldandi at arbeiða við menning av felagsskapinum.

National Statement hjá Føroyum borið fram av Sigmundi Ísfeld í Plenum 28. oktober

“Madam President, Excellencies, distinguished delegates,

First, Madam President, I will congratulate you with your election as President of this General Conference.

For the Faroes this is a very special moment, since it is the first General Conference we attend since our country obtained Associated Membership of UNESCO in 2009.

Let me also congratulate Curacao and Sint Maarten with their associated membership of UNESCO.

UNESCO rightly focuses on the major challenges of our time: climate change and sustainable development, a culture for peace, gender equality and education for all.

The Faroes appreciates the great work and the efforts of Director-General Irina Bokova to reform UNESCO and manage the organization and its programmes in a more cost-effective manner, as we all realise the demanding financial challenges from the global financial crisis.

UNESCO has a vital role to play regarding the serious challenge of climate change. UNESCO’s efforts in capacity building and guidance, especially in relation to developing countries, is very important. The Faroes appreciates the work of UNESCO’s Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC) and recognises the importance of Main Line of Action 4, mentioned in the Draft resolution for Major Programme II – Natural Sciences. The effort of UNESCO and the IOC to strengthen the understanding of the oceans’ important influence on climate change is most appreciated, as exemplified in the World Climate Research Programme (WCRP). From my country’s perspective: The Faroe Islands lie in the middle of the North Atlantic, where the warm waters of the Gulf Stream meet the cold waters of the Arctic, injecting the oceans with their global energy. Oceanographic research, where Faroese scientists are working together with international research networks, suggest a strong and important effect from the relative strength of these ocean currents. The Faroes’ unique location and size as an island nation dependent on the sea and fisheries make the Faroe Islands a natural centre for innovative research and technological development. Monitoring and modelling changes in ocean currents and resources in the North Atlantic and ensuring sustainable fisheries in a clean and productive marine environment are already at the core of Faroese efforts to make a difference, both at home and internationally.

The Faroes have in cooperation with Denmark and Greenland, as the Kingdom of Denmark, developed a Strategy for the Arctic 2011 to 2020 with the aim of securing a sustainable and peaceful development, also regarding the unique cultures, in the region. The Faroese contribution to the global challenge of climate change will be to develop the huge potential in the Faroes for new technologies in clean and self-sufficient energy production, inspired by small-scale, island- and fisheries-dependent realities.

Regarding Item 8.2 on the Agenda, the Faroes supports draft resolution 36 C/24, to facilitate a meeting of experts in order to finalize a preliminary study of technical and legal aspects of a possible international standard-setting instrument to protect indigenous and endangered languages for submission to the Executive Board. For the record it must be clarified that the Faroese language itself is not endangered; to the contrary it is a success story of a very small distinct language that has been able to survive and develop into a modern official language of a country with a population of only 50,000. Thus, it is likely that there could be drawn some interesting lessons from a study of the Faroese example. I will quote from a Faroese folk song: “*Tað ofta royndist sum tóktist smátt*” – meaning that even what seemed small and feable proved to inhibit enough resilience to endure.

Maintaining and developing a diversified global family of cultures and languages is not about backwardness – it is about facing today’s profound challenges, which are global and local at the same time. It is about building a sustainable common future for all men and women. The Faroe Islands thanks UNESCO for embracing this important vision.”

Fundur við Small Islands and Indigenous Knowledge Section

MJ og Sí vóru á fundi 28. oktober við Hans Dencker Thulstrup og Serena Heckler frá *Small Islands and Indigenous Knowledge Section, Division of Science Policy and Sustainable Development, Natural Science Sector*.

Tey arbeiða við ymsum verkætlanum, sum krossa yvir fleiri geirar í tí, tey nevna *Intersectoral Platform for SIDS*. Tey greiddu í høvuðsheitum frá nøkrum verkætlanum, og av serligum áhuga hjá Føroyum tyktust vera teirra verkætlanir viðvíkjandi burðardygd og veðurlagsbroytingar. Tey vístu stóran áhuga fyri at fáa føroyska luttøku í onkra av teirra verkætlanum. Avtalað varð, at Thulstrup skuldi senda Uttanríkisráðnum (MJ) ymiskt tilfar, ið lýsir teirra arbeiði, soleiðis at vit kunnu gera eina meting av, um Føroyar eiga at verða við í onkrari av hesum.

Serlig føroysk áhugamál í UNESCO høpi

Yvirskipað tykjast hesi evni í UNESCO høpi at hava serstakan áhuga hjá Føroyum:

- Havfrøði og veðurlagsbroytingar.
- Burðardygg gangnýtsla av havsins og øðrum tilfeingi.
- Útbúgvingarverkætlanir í fátækum londum (menningarsamstarv).
- Etikkur, regluseting v.m. viðvíkjandi ílegugransking (m.a. viðvíkjandi verkætlanini FarGen).
- Heimsarvslistin (*World Heritage List*).
- Verja av smáum málum.
- ...

MENTAMÁLARÁÐIÐ INNANHÝSIS

Dagfesting: 12. mars 2014
Tygara ref.:
Máttal: 14/00249-6

Frágreiðing frá 37. aðalfundi í UNESCO 5.-20. november 2013

37. aðalfundurinn í UNESCO var settur 5. november 2013 í UNESCO høvuðssætinum í Paris. Aðalfundurinn, sum er annaðhvørt ár, er ovasti myndugleiki í UNESCO. Føroyska sendinevndin á fundinum var henda:

- Bjørn Kalsø, landsstýrismaður
- Martin Næs, deildarstjóri í Mentamálaráðnum, aðalskrivari í UNESCO nevdini
- Sigurð í Jákupssovu, rektari á Føroya Fróðskaparsetri, formaður í UNESCO nevdini
- Andras Mortensen, stjóri á Søvnum Landsins, limur í UNESCO nevdini
- Armgarð Weihe, fulltrúi í Mentamálaráðnum

Felags fundur fyri tjóðarnevndir

Dagin fyri at aðalfundurinn var settur, var fundur fyri tjóðarnevndunum. Martin Næs, aðalskrivari, umboðaði Føroyar á fundinum. Frásøgn frá fundinum er í fylgiskjali 1.

Aðalfundurinn settur

Irina Bokova, aðalskrivari, setti 37. aðalfundin. Hao Ping, varakenslumálaráðharri og formaður í kinversku UNESCO nevdini, var valdur sum presidentur fyri aðalfundin. Røður og tilfar frá aðalfundinum er at finna her: <http://www.unesco.org/new/en/general-conference-37th/>.

Leaders' Forum var 6. november. Í ár var evnið: *Mobilizing for and contributing to the post-2015 agenda through education, the sciences, culture, communication and information*. Post-2015 agendain er avloysarin hjá *Millennium Development Goal* í ST-høpi.

Hetta er aðru ferð, at Leaders' Forum verður hildið. Málið er at geva politiskum leiðarum høvi at umrøða evni innan virkisøkið hjá UNESCO. Útbúgving til øll, kvaliteturin í útbúgvingum og burðardygg menning vóru evni, ið gingu aftur. Í norðurlenskum høpi var mettt, at ætlanin við Leaders' Forum, sum er at skapa eitt høvi til orðaskifti og erfaringsútvæxling, ikki í nóg stóran mun gav ætlaða úrslitið. Les meira um Leaders' Forum á <http://www.unesco.org/new/en/bureau-of-strategic-planning/themes/special-events/leaders-forum/>.

Í *General Policy Debate* var fokus sett á støðuna hjá UNESCO sum leiðandi globalur aktørur innan virkisøkið.

Afturvendandi partur av *General Policy Debate* eru *National Statements*, sum vóru borin fram í døgnum 7. - 11. november. Føroyar vóru settar á skrá leygarmorgunin 10. november. Martin Næs helt føroysku røðuna, sí fylgiskjal 2.

National Statements verða vanligu hildin av ráðharrum, men er ongin ráðharri til staðar, bera embætisfólk røðuna fram teirra vegna.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

INNANHÝSIS

Fíggarliga støðan hjá UNESCO og tørvurin á umskipan var nógv umrøddur á aðalfundinum. Serliga tað, at USA ikki hevur galdið limagjald síðan 2009 hevur stóra ávirkan, tí USA hevur áður staðið fyri triðinginum av figgingini í UNESCO. Vantandi limagjaldið førði við sær, at USA misti atkvøðurættin í UNESCO. Irina Bokova harmaðist støðuna og amerikanski ambassadørurin vissaði um, at arbeitt verður av øllum alvi at USA aftur fer at svara hvørjum sítt í UNESCO. Trupulleikin er, at amerikansk lóggáva forðar fyri, at USA rindar limagjald í felagsskapi, har Palestina er limur, og sum kunnugt fekk Palestina fullan limaskap í UNESCO á aðalfundinum í 2011, og amerikanska kongressin vil tí ikki góðkenna limagjaldið.

Fundir

Bjørn Kalsø tók saman við ráðharrum úr hinum norðurlendsku londunum lut á felags norðurlendskum fundi við Hao Ping, kinverska forsetanum fyri aðalfundin.

Føroyska sendinevndin hevði biðið um fund við Assistant Director General (ADG) fyri mentanarøkið, Francesco Bandarin og stjóran fyri World Heritage Centre, Kishore Rao. Danska delegatióin í Paris tók sær av at fáa fundirnar í lag, og Malene Nielsen Mansour frá donsku delegatióinini í Paris tók lut á fundunum.

Ætlanin við fundunum var at kunna okkum um og umrøða móguleikar hjá Føroyum innan konventiónirnar á mentanarøkinum.

Á fundinum við Francesco Bandarin var fokus sett á immaterialla mentanararvin. Vit greiddu frá um Føroyar og føroysk viðurskifti, og umrøddu evni so sum føroyskt mál og føroyskan dans. Lítið ítøkilig kom burtur úr fundinum.

Á fundinum við World Heritage Centre, var misskiljing komin í um tíðspunktið fyri fundin, og tað var tí dr. Mechtild Rössler, ið tók í móti okkum. Vit greiddu frá føroyskum viðurskiftum og okkara áhuga í World Heritage List. Vit vísu á, at vit eru greið yvir, at tað krevur stórt og miðvíst arbeiði at leggja fram uppskot á tentativlistan til World Heritage, men sum dømi umrøddu vit Koltur og hvalastøðina við Áir. Eisini umrøddu vit spurningin, um føroysk evni koma á ein føroyskan ella danskan lista.

Mechtild Rössler var sera greið, tá hon vísti á, at við at seta fram uppskot um evni á heimsarvslistan, so bindur staturin, ið hevur undirskrivað sáttmálan, í hesum førinum Danmark, seg til at skipa varðveitingina av tí ávísa staðnum, og við at eitt *site* kemur á heimsarvslistan, so verður tað áhugamál hjá øllum *State Parties* gjøgnum UNESCO at verja heimsarvin og seta tiltøk í verk, um staturin ikki megnar tað sjálvur. *Statir hvørva, men mentanararvur stendur eftir*, sum hon málbar seg.

Evni á heimsarvslistanum skulu hava *outstanding universal value* og uppfylla eitt ella fleiri av 10 eyðkennum, *criteria*, sum eru nærri lýst í *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=57>.

Í mun til Koltur vísti Mechtild Rössler á, at tey tiltøk, ið eru gjørd at endurskapa býlingarnar har, eru í beinleiðis andsøgn við krøv um autensitet, men at sjálvt teigalendið og skipanin kring kundu verið áhugaverd. Hon vísti á Sect. Kilda sum dømi um World Heritage Site, ið vit áttu at kunna okkum nærri um.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

INNANHÝSIS

Hvalastøðin við Áir tóktist hava serligan áhuga hjá Mechtild Rössler, og hon vísti á, at hvalastøðin Red Bay, sum var sett á stovn av baskarum í 16. øld í Labrador í landnyrðings Canada. Red Bay er komin á heimsarvslistan sum fornfrøðiligt stað, ið vísir fyrstu, mest fullkomnu og best varðveittu frásøgn um europeisku hvalaveiðuna. Í mun til hvalastøðina við Áir kundi tað verið áhugavert við eini seriellari nominering av ídnaðarligu (norsku) hvalastøðunum í 19. øld kring heimin.

Mechtild Rössler vísti á, at tað er umráðandi, at arbeið verður miðvíst við einum evni, og at tað tí er av týðningi, at orka verður lögð í at finna fram til rætta evni til heimsarvslistan at arbeiða víðari við, og at tað er umráðandi at vit kunna okkum um tey evni á heimarsvlistanum, ið kunnu sammetast við tey evni, ið vit umhugsa at viðgera.

Kommissiónirnar

Føroyar tóku lut á fundum í fleiri at programmkommissiónunum. Martin Næs var á fundum í útbúgvingarkommissiónini, Sigurð í Jákuppstovu var á fundum bæði í náttúruvísinda- og hugvísindakommissiónunum og Andras Mortensen tók lut í mentanarkommissiónini.

Tilfar frá fundunum í kommissiónunum er her:

Útbúgving: <http://www.unesco.org/new/en/general-conference-37th/ed-commission/>

Vísind: <http://www.unesco.org/new/en/general-conference-37th/sc-commission/> og

<http://www.unesco.org/new/en/general-conference-37th/shs-commission/>

Mentan: <http://www.unesco.org/new/en/general-conference-37th/clt-commission/>

Føroyar tóku ikki lut í kommissiónunum fyri samskipti og informatión,

<http://www.unesco.org/new/en/general-conference-37th/ci-commission/>, og APX og í Joint Meeting of Commissions.

Móttøka

Felags norðurlendsk móttøka var fyri innboðnum gestum tann 6. november í kantunini ovast í UNESCO bygninginum. Ministrarar úr øllum norðanlondum tóku lut umframt HKH prinsessa Marie úr Danmark. Umframt vanligan pinnamat, vóru specialitetir úr ymsu londunum. Vit høvdu turran fisk og breytt smør við frá Leif Sørensen. Finland, ið kanditeraði til World Heritage Committee og Svøríki, ið kanditeraði til Executive Board, høvdu sett upp plansjur og faldarar. Móttøkan var sera væl vitjað.

Norðurlendskir samskipanarfundir

Tvær ferðir um vikuna vóru norðurlendskir samskipanarfundir, ið tóku samanum, og planløgdu komandi fundir.

Plasering

Í 2009 og 2011 høvdu Føroyar pláss saman við øðrum atlimum aftast í salinum. Í ár vóru atlimirnir fluttir upp á balkongina, har ið observatørar og aðrir áskoðarar vanliga hava sitið. Umstøðurnar her vóru sera vánaligar. Trongt, onki ljós og ongin mikrofon. Plaseringin var óbrúkilig í mun til at atlimir eru aktivir aktørar í altjóða samstarvinum í UNESCO, og í mun til viðtøkurnar, ið siga at munurin millum limir og atlimir er atkvøðurætturin, men at rættindi og ábyrgd annars eru eins.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

INNANHÝSIS

Fyri at vísa á trupulleikan var fundur við stjóran fyri sekretariatíð fyri aðalfundin, Michael Millward. Hann vísti á, at vegna tað, at limatalið í UNESCO økist, so er plásstrot í stóra salinum. Vit royndu at vísa á, at býtið av plássi kundi verið skipað øðrvísi, eitt nú hava øll limalond, stór sum smá, 2 stólar við borðið og 2 stólar aftanfyri. Mett verður, at vit eiga at fylgja máliðnum upp við einum skrivi til UNESCO. Tað verður tó ikki Michael Millward, ið kemur at skipa fyri komandi aðalfundinum, so tað er av týðningi, at vit finna rætta tíðspunktið, og møguga fáa stuðul úr hinum norðurlendsku londunum ella hinum atlimunum.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

INNANHÝSIS

Fylgiskjal 1

UNESCO-aðalfundurinn í Paris 5. - 20. november 2013

UNESCO-aðalfundurinn 2013 varð hildin í døggunum 5.-20. november 2013 í Paris. Aðalfundirnir verða hildnir annaðhvørt ár og altíð í Paris, har høvuðsstøðin hjá UNESCO er staðsett. Hetta var fyrstu ferð, at Føroyar tóku lut, eftir at vit hava skipað okkum við egnari tjóðarnevnd.

Avtalað varð frammanundan, at vit skuldu lata okkum umboðað upp á skift, so at vit fingi so nógv sum gjørligt burturúr, uttan tó at vera so leingi burtur heimanífrá.

Sjálvur kom eg til Paris 3/11, landsstýrismaðurin Bjørn Kalsø og Armgarð Weihe komu 4/11. landsstýrismaðurin steðgaði til 8/11 og Armgarð og eg fylgdust heim tann 10/11. Vegna illveður máttu vit gista í Noreg um kvøldið, men lendu so í Vágum um morgunin tann 11/11.

Sigurð í Jákupsstovu og Andras Mortensen luttóku á fundinum frá 12/11-16/11 2013.

Fundur fyri tjóðarnevndirnar

4/11-2013

Fundurinn var allan dagin, har umboð fyri tjóðarnevndirnar hittust. Á fundinum vóru 107 lond, sum høvdu boðað frá luttøku, og hetta er bara aðru ferð, at skipa hevur verið fyri slíkum fundi ein dag undan sjálvum aðalfundinum.

Komin inn í fundarhølið tók tað mær eina góða løtu at finna ‘føroyska stólin’, hóast tað varð sagt, at londini sótu eftir stavraðnum. Tað vísti seg, at atlimalondini sótu fyri seg aftast í bakborð í stóra salinum. Men har sat eg so mitt í øllum rokanum, millum Curacao og Iles Vierges Britanniques, og frammanfyri okkum sótu umboð úr Gambia, Yemen, Vietnam og Venezuela. Mitt í verðini.

Tað var UNESCO-forsetin Irina Bokowa, sum bjóðaði vælkomin og fegnaðist um alt tað stóra arbeiði, ið varð gjørt víða um í heiminum í UNESCO-samanhang.

Mál og frágreiðingar sum vóru til viðgerðar á hesum fundi vóru eitt nú:

- Wider value of UNESCO to the UK
- UNESCO-engagement in the post 2015 development agenda
- Activities of National Commissions targeting youth
- New modalities of the Participation Programmes
- Interface and cooperation between UNESCO-field offices and National Commissions

Aftaná hvørja framløgu var høvið hjá limalondunum at gera viðmerkingar, og øll tey sum høvdu viðmerkingar skuldu boða frá beint eftir sjálvar framløgurnar. Viðmerkjararnir fingi í mesta lagi 2 minuttir, og síðan fekk orðstýrarin 6 minuttir at svara øllum viðmerkingunum. Orðaskiftið var stýrt við harðari hond, og hetta varð eisini respekterað.

Nógv varð tosað um, tá ið UNESCO aftur er komið í fulla ferð fíggjarliga, nær tað so verður?

Einki var at ivast í, at stórt álit og nógv ábyrgd verður lögð á tjóðarnevndirnar í stríðnum at vinna forstálsis fyri UNESCO-arbeiðinum víða um í heiminum. Úttrykk sum *platformar og toymi* vórðu nógv brúkt, og tað vóru eisini tey, sum komu við kritiskum spurningum um skipanina av UNESCO-arbeiðinum. M.a. segði umboðið úr Uganda, at hann metti, at summir av trupulleikunum í UNESCO byrjaðu inni í hesum bygninginum í Paris. Hvat hann ítøkiligasta sipaði til, kom ikki fram.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

INNANHÝSIS

Setanin

5/11-2013

Frammanfyri UNESCO-bygningin í Paris stendur ein heilur skógur av flaggstengrum. Eitt flagg fyri hvørt land. Eg fór beinanvegin at vita, hvar Merkið hekk. Men hesin ‘skógtúrurin’ var úrslitaleysur.

Seinni seinnapartin undir setanini dittaði eg mær, í einum røðusteðgi, eisini at fara niður í salin og upp á pallin at hyggja betur at, um ikki føroyska flaggið fjaldi seg inn ímillum okkurt av hinum fløggunum. Áðrenn vaktarmenninir komu rennandi eftir mær, hevði eg fingið staðfest, at har var heldur einki Merkið(!). Eg segði vaktarmonnunum, hvørjum eg leitaði eftir, og teir heintaðu kurteisliga beinanvegin ein, sum segðist hava ‘flaggábyrgd’. Hesin segði mær, at tað var ikki vanligt, at atlimir vórðu umboðaðir við fløggum. Men hetta kundi eg kanna á skrivstovu aðrastaðni í bygninginum.

Hetta, saman við plasingini av føroyska landsstýrismanninum, uppi á balkongini og innarlíga í rúminum, soleiðis at pressufotografir o.o. stóðu á gólvinum frammanfyri okkum, gjørði, at vit høvdu ilt við at síggja niður á pallin og røðararnar. Bæði tað vantandi flaggið og plasingin av okkara landsstýrismanni, hildu vit vera í lakara lagi.

Sjálv setanin var formel og sum slík eigur at vera við røðum av ymiskum slag.

Irina Bokova segði, at vísind og politikkur skulu ganga hond í hond, og at ongantíð sum í dag hevur tað verið so neyðugt við einum felagsskapi sum UNESCO. Hon heitti á

fundarluttakararnar um, hesar dagarnar, at hugsa um: hvørjum heimi vit ynsktu at búgva í?

Maria prinsessa úr Danmark, sum eisini helt hátíðarrøðu, segði at UNESCO hevði stóran týðning fyri mentanarlígan framburð í heiminum sum heild. Hon legði aftrat, at útbúgving einsamøll er ikki alt, men er ein umráðandi tástur í lívinum hjákkara unga fólki.

Røðarin úr Ungarn (!) minti okkum á, at vit eru komin higar fyri at *lurta*, og hetta mugu vit ikki gloyma. Samskipti hevur alstóran týðning í øllum tí, vit umboða: útbúgving, vísind og mentan, men vit mugu ikki gloyma at *lurta* eftir hjartanum. ‘Peace is action, not be warried,’ legði hann aftrat at enda.

Tá ið eg hevði eina løtu, legði eg at landi inni í stóra UNESCO-handbókasavninum á fyrstu hædd. Snotuligt og ljóst og við stórum úrvali av handbókum úr allari verðini. Har sótu troyttir fundarluttakarar og sendu t-postar um víðu veröld. Eg staðfesti skjótt, at har var einki tilfar um Føroyar, tosaði við bókaforðin og spurdi hana, hvar tilfar um Føroyar var at finna. Hetta gjørdist ein longri søga, men tað stutta av tí langa var, at eg fekk tá hugskotið, at tá ið vit vóru komin heimaftur, kundu vit senda teimum ein bókapakka úr Føroyum. Kvinnuligi, frísiski bókaforðurin stakk mær sítt vitkort, og segði at tey vildu feigin taka ímóti einum bókapakka úr Føroyum.

Útbúgvingarmál

Dagarnar 7.-9. nov. vóru útbúgvingarmál á skránni, og vit høvdu gjørt av at eg skuldi taka lut á hesum fundum.

Fundir, pallborðsfundir og hugaroksfundir. Her vóru nógv sløg av fundum inkluderað í sjálvan aðalfundin.

Ta einu løtuna var orðstýrarin í pallborðinum ein eldri, humoristiskur skotskur professari. Hann hevði roynt rolluna áður, tað var vist.

Eitt, sum fylti nógv henda dagin var t.d. útbúgving av kvinnum/gentum í Afrika og Asia. Semja var um, at tað stóð sera illa til á hesum økinum, og at her kundi ein felagsskapur sum UNESCO veruliga gera mun.

Tosað var eisini nógv um ‘kvalitet’ í útbúgvingum og um burðardyggar hægri útbúgvingar. Tað var týðiligt, at heldur ikki í hesari mannamúgvuni var nøkur løtt definitión upp á orðið ‘kvalitet’.

MENTAMÁLARÁÐIÐ

INNANHÝSIS

Tá ið tíðin var um at fara hjá hollendsku kvinnuni í røðarastólinum, segði hon: “Tíðin er ikki við okkum, og framtíðin er ímóti okkum.” Hesum loftaði finnin og segði, at hetta fekk hann at hugsa um átakið: ‘Lifelong learning – for all!’”

Har var eisini tosað nógv um at fáa kvalitet inn í læraraútbúgvingarnar, og at fáa útvegað tað neyðuga lærubókatilfarið. T.d. var ta einu lötuna nógv umrøtt, hvussu umráðandi tað var, at skúlabøkur vórðu gjørdar/skrivaðar soleiðis, at tær vundu sær meira til unga fólkið enn til tann gamla og garvaða læraran.

Íslenski framsøgumaðurin segði, at síðan Ísland legði lærara- og pedagogútbúgvingarnar um til 5-ára-masternám, eru tað nógv færri studentar, sum velja hetta slagið av útbúgvingum!

Tað kann væl vera, at nógv av tí, ið sagt verður á slíkum risa, stórfundum, hevur meira við ein fremmandan heim at gera enn við okkara lítla gerandisdag á 63,7, men mann lærir eisini eina rúgvu um diplomati og fólkaræði, tá ið broytingaruppskot verða sett fram til tey einstøku uppskotini. Eg helt, at tað var ómetaliga áhugavert, at síggja, hvussu málini og fundurin vórðu stýrd fram ímóti einari loysn, sum fundarluttakararnir (at síggja til) kundu liva við.

Eg veit ikki, hvussu nógv fólk vóru á aðalfundinum hesar dagarnar, onkustaðni millum 1000 og 1500? Tú komst sjálvandi í spontant prát við nøkur teirra. M.a. kom eg í einum matarsteðgi í prát við eina kvinnu, sum arbeiddi á UNESCO-skrivstovuni í Paris, tvs. í bygninginum her sum fundurin var. Tá eg spurdi hana hvaðani hon var, ypti hon øksl og svaraði, at tá ið tú arbeidir í UNESCO, ert tú ‘ongastaðni frá’. Hon legði so aftrat, at hon var írsk fødd, týskt gift og arbeiddi Fraklandi, og tað bar væl til. Hon segði mær eisini, at eini 2800 fólk arbeida í UNESCO-størvum víða hvar í heiminum, men tað er alt ov lítið í mun til tær uppgávur, stovnurin hevur at takast við, legði hon aftrat, og hon fegnaðist um, at Føroyar nú eisini vóru við í hesum arbeiði. Ein annar eg hitti, var slovakiski sendiharrin í Paris. Tá ið hann hoyrði, at eg var úr Føroyum, mundi hann ikki fingið afturhald, sum hann fór at tosa um fótbólt og topphúgvur osfr.

Endin av fyrstu vikuni

9/11-2013

Í fyra dagar hevur partur av skránni eisini verið, at hvørt land sær hevur hildið síni ‘National Statement’, sum eru stuttar røður, har sjónarmiðini hjá hvørjum einstøkum landi, í UNESCO-høpi, verða borin fram upp á 6 minuttir. Hetta tekur sína tíð, tá ið londini eru 195 og atlimirnir eru 9, og øll brúka alla ta tíð teimum er tillutað. Føroyar høvdu fingið tillutað talutíð tann 9/11 um miðdagsleitið. Bjørn Kalsø, landsstýrismaður, var farin úr Paris fríggjadagin 8/11 aftur til Føroya, so tað fall í mun lut at bera fram røðu hansara. Hetta var ein sermerkt løta, hóast vit væl kundu hugsað okkum at kent lotið frá Merkinum í nakkan.

Endaviðmerkingar - at arbeida við fram ímóti næsta aðalfundi í 2015

Tað eru ikki øll mál, sum krevja nógvan pening at seta í verk. Niðanfyrir nevni eg fyra mál, sum eg haldi, at føroyska UNESO-nevndin átti at sett sær fyrri at fingið loyst, ið hvussu er fyrri næsta aðalfund:

- at fingið flaggspurningin upp á pláss
- at fingið plasingina av atlimalöndunum í stóru fundarhølundum at verið virðiligari
- at fingið útvega UNESCO-bókasavninum upplýsandi bókmentir um Føroyar og handbøkur, so sum orðabøkur til og úr føroyskum
- at umhugsa at fyrireika eina føroyska málningaframsýning í UNESCO-bygninginum

mars 2014 /MN

MENTAMÁLARÁÐIÐ
INNANHÝSIS

Fylgiskjal 2

Delegation of the Faroes
The 37th session of the General Conference of UNESCO
General Policy Debate, Saturday, 9 November 2013, am

Intervention by Mr Martin Naes, director of the Policy Department, Ministry of Education, Research and Culture, General-Secretary of the Faroese National Commission for UNESCO and Deputy Head of Delegation
Mr President of the General Conference
Mrs Chair of the Executive Board
Madam Director-General
Excellences,
Colleagues and Friends

Congratulations, Mr Hao, on your election as president of the General Conference and congratulations Madam Bokova on your nomination by the Executive Board of UNESCO for a second four-year term as Director General. Your first term as Director General was also our first as associate member of UNESCO, a term characterised by a difficult economic situation and consequently an urgent need for a reformed agenda. We look forward to working with you and UNESCO in the years to come.

It is a great pleasure for me to attend this 37. General Conference and on behalf of the Faroese Minister of Education, Research and Culture, Mr Bjørn Kalsø, to speak at this prominent session. I would also like to congratulate Anguilla with the associated membership of UNESCO. Although situated in different parts of world, island communities face some of the same challenges in terms of sustainable development and climate changes. I believe it is the strength of UNESCO to comprise the different entities of member states and associate members and that the voices of each one of us can be raised and heard in this forum.

In one of his novels named *The Lost Musicians*, the late Faroese poet Mr William Heinesen describes the Northern European island community of the Faroe Islands in this way: Far out in a radiant ocean glinting like quicksilver there lies a solitary little lead-coloured land. The tiny rocky shore is to the vast ocean just about the same as a grain of sand to the floor of a dance hall. But seen beneath a magnifying glass, this grain of sand is nevertheless a whole world with mountains and valleys, sounds and fjords and houses with small people. UNESCO can be seen as the magnifying glass of education, science, culture and communication and information, magnifying the significance and distinctiveness of the smallest of places and every single human being of the world.

The Faroe Islands are situated in the North Atlantic Ocean between Norway, Iceland and Scotland. 48.000 people and 70.000 sheep live on 18 islands. The economy of the Faroe Islands is mainly based on fishery and with a growing importance of tourism. We speak Faroese, a language with Norse roots that has developed since the Viking settlement 1200 years ago and has survived partly through the living oral tradition of ballads that were only written in the beginning of the 19th century, when Faroese as a written language was constructed. Today the Faroese language is the official and thriving language of the islands.

MENTAMÁLARÁÐIÐ INNANHÝSIS

The inhabitants of island communities basically have two options: to stay or to leave. More than 50 % of the young generation of the Faroe Islands seek the opportunities of the centres of the globalised world and our challenge is to provide opportunities for them to return to the islands so that they can contribute to the economic, social or cultural development of the society. Education and the building of knowledge are fundamental to the development of any society and quality and dissemination of education is at the core of our policy.

Located at the border of the Arctic region, the Faroe Islands are placed on the western arm of emerging Northern Sea Route connecting formerly very distant parts of the world. The irreversible receding of the Arctic ice and the emerging new sea route provides both challenges and opportunities to our island society. Economic opportunities and environmental threats brought about by the changing conditions in the arctic region will be parts of our daily lives and decision making process in the years to come. These are conditions that will require competence and the building of knowledge in a wide range of subjects. Together with our neighbours the Faroe Islands are playing an active role in competence building and research on these important issues, and to the Faroe Islands the Global Action Programme in Education for Sustainable Development is particularly relevant also in the post-2015 agenda.

Education is a key to development and culture is a driver of change, but it is in the cross-sectional work that the full value of the UNESCO mandate unfolds. The grain of sand on the floor of the dance hall can remain insignificant if we do not bother to look through the magnifying glass, but our presence here reaffirms the importance of UNESCO's vision through education, science, culture, communication and information to build peace in the minds of men and women. This gives hope for the lives of future generations.

Thank you, Mr President.

Frásøgn frá 38. aðalfundinum í UNESCO

Føroyska sendinevndin

- Martin Næs, aðalskrivari í UNESCO nevndini, 5.-6. november
- Sigurð í Jákupssovu, formaður í UNESCO nevndini, 1. - 6. november
- Armgarð Weihe, varaaðalskrivari í UNESCO nevndini, 5.-6. November

Aðalfundurinn var í UNESCO høvuðssætinum, 7 Place de Fontenoy, Paris. Búð var á Hotel Eiffel Segur, 34 Boulevard Garibaldi, 15. arr. - Porte de Versailles.

Frásøgn frá fundunum

38. aðalfundurinn í UNESCO var í tíðarskeiðnum 3.-18. november 2015 og føroyska sendinevndin vará fundinum fyrstu vikuna. Áðrenn aðalfundurinn var interregionalur fundur fyri UNESCO tjóðarnevndir 2. november 2015.

Døgurði fyri umboð fyri tjóðarnevndir

Sunnukvøldið 1. november var koreanska tjóðarnevndin vertur fyri ein døgurða fyri tey, ið høvdu teknað seg til interregionala fundin fyri tjóðarnevndir. Døgurðin var í UNESCO matstovuni. Sigurð í Jákupsstovu tók lut.

Interregionalur fundur fyri tjóðarnevndir

Mánamorgun 2. november var Interregional Forum of National Commissions for UNESCO. Sigurð í Jákupsstovu tók lut.

Á skránni var m.a:

1. How to access the value of UNESCO in Member States.
  - o Framløga frá Canada um kvalitatív og kvantitatív háttaløg, delphi háttalagið, ADEM (Anecdote Delphi Elements Method) áhugapartar, ASP-skúlanetverkið. Víst var eisini til UK frágreiðing um eftirmeting av virði av UNESCO.
2. Public and private partnerships
  - o Framløga frá koreansku tjóðarnevndini um at tey síðan 2014 hava fingið 9,4 mió. í stuðli, frá 2200 ymsum stuðlum mánaðarlíga. Neyðugt við reglum fyri innsavning, skattafrímunir fyri stuðulsveitarar, øktan áhuga millum fólk gjøgnum ymisk media, goodwill ambassadørar.
  - o Týsk framløga um partnaraskap við privata sektorin: 50 fólk starvast hjá týsku tjóðarnevndini, ið telur 100 valdar limir umframt 14 limir úr stjórn/embætisverkinum
3. Interface and cooperation between UNESCO Field Offices and National Commissions with the participation of representatives of UNESCO Field Offices.
  - o ii
4. Agenda for Sustainable Development and the role of UNESCO
  - o oo

Næsti interregionali fundur fyri tjóðarnevndir verður í Shanghai um eitt ár.

Aðalfundurinn settur

Aðalskrivarinn í UNESCO, Madam Irina Bokova, setti aðalfundinn. Bokova segði, at 2015 er eitt søguligt vegamót og at tær avgerðir vit taka, koma at hava stóra ávirkan á komandi ættarlið. Heimurin stendur fyri stórum broytingum og ST skráin fyri burðardyggari menning 2030 eru týðandi mál at arbeiða fram í móti. Extremisma og yvirgangur hótta heimin og í hesum høpi er UNESCO ein stovur, ið kann virka fyri neyðugum broytingum. Avbjóðingarnar eru nógvar, og arbeiðið hjá UNESCO hevur stóran týðning.

H.K.H Kronprins Håkon av Noregi helt røðu og umrøddi Youth Forum, Young Global Citizenship, ein burðardyggan heim, mannarættindi, frælsi og ábyrgd.

High-level meeting on the Education 2030 Framework for Action

Special high-level meeting on the Education 2030 Framework for Action. Sustainable Development Agenda hevur 17 mál, og SDG4 er um útbúgving; 'Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all'.

Norðurlenskur fundur

Norðurlenskur samskipanarfundur við luttøku av norðurlenskum ráðharrum:

- Danmark: Ellen Trane Nørby
- Ísland: Illugi Gunnarsson
- Svøríki: Magnus Fridolin
- Finland: Sanni Grahn Laasonen

Norski mentamálaráðharrin var upptikin av øðrum fundi og føroyska mentamálaráðfrúan hevði meldað avboð til aðalfundin.

Á fundinum røddu ráðharrarnir um hvørjar prioriteringar londini høvdu gjørt í UNESCO samstarvinum.

- Rethinking education
- Governance
- Kultural diversity
- Learning cities
- Mál
- Útbúgving
- Líkarættur
- Mentanararvur
- Talu- og skrivifrælsi
- Youth Forum
- Veðurlag

TVET

High Level Seminar on TVET (Technical and Vocational Education and Training). Nógv fundarvirksemi er á aðalfundinum, og føroyska sendinevndin tók millum annað lut á fundi, har víst var á týðningin, ið TVET, sum er technical and vocational education and training, hevur fyri bardaganum móti fáttakradømi, búskaparligan framburð og burðardyggja menning.

Norðurlandsk móttøka

Felags norðurlandsk móttøka. Illugi Gunnarsson bjóðari vegna Ísland vælkominn. Svøríki røddi um svenska kandidaturin til ST trygdarráðið og Irina Bokova heilsaði norðurlandsku londunum. Føroyar vórðu nevndar, ma.a í sambandi við Arctis.

Norðurlandskir serrættir vóru á borðinum, og vit bjóðaðu chips av fiskaskræðu við tarapulvuri og ostakeks við garnatálgakremi og røstum fiski. Vit høvdu mat við frá KOKS.

Geoparkir

Sendinevndin nýtti høvið at kunna seg nærri um Geoparkir og hitti Dr. Patrick J. McKeever, sum er leiðari fyri Global Earth Observation eindina í UNESCO, og sum í nógv ár hevur ráðgivið um Global Geoparks Network. Øki við serliga áhugaverdum jarðfrøðiligum fyrirbrigdum kunnu søkja um at gerast ein Global Geopark, ið er karmur um gransking og miðling av jarðfrøði, mentan, burðardyggari vinnumenning og ferðavinnu. Ein arbeidsbólkur í Suðuroy hevur í eina tíð í samstarvi við Jarðfeingi arbeitt við at kanna móguleikarnar fyri eini føroyskari Geopark og skal ætlanin gerast veruleiki, skal eitt stórt forarbeiði gerast og føroyska UNESCO nevndin skal viðmæla ætlanini.

General Policy Debate

General policy debat byrjaði 4. november kl. 10, og Danmark, Svøríki, Finland og Ísland vóru millum londini, ið røddu. Tað, ið gekk aftur hjá røðarunum, var Sustainable Development Agenda, pressufrælsi, trygðin hjá tíðindafólki, útbúgving. GPD helt áfram í 4 dagar. Vegna forfall hjá Martini Næs, helt Armgarð Weihe føroysku landarøðuna. National Statements verða vanligi hildin av ráðharrum, men er ongin ráðharri til staðar, bera embætisfólk røðuna fram teirra vegna.

Í føroysku røðuni varð víst á, at mannarættindini eisini fevna um rættin til útbúgving, til rættin at brúka síni skapandi evni, til list og mentanararv. Mentanararvurin er nógvastaðni fyri ágangi, og UNESCO ger eitt stórt arbeði til tess at verja hann, millum annað við átøkum undir heitinum #UNITE4HERITAGE. Í mun til burðardyggja menning varð víst á, at avbjóðingarnar eru stórar, tí fátakradømi, ójavni, kríggj, vanlukkur og kreppur gera alt meira um seg kring allan heim, og náttúrufrøði verður troytt á ein hátt, ið ikki er burðardyggur. Í røðuni var greitt frá, at SEV hevur fingið Náttúru- og umhvørvisvirðislønina hjá Norðurlandaráðnum 2015 fyri visjónina um, at orkuframleiðslan í 2030 skal koma úr varandi orkukeldum øll sum hon er.

Føroyska røðan

Intervention delivered by Ms Armgard Weihe, Deputy Secretary- General of the Faroese National Commission, at the UNESCO 38th General Conference November 6th 2015

Mr President of the General Conference
Mr Chair of the Executive Board
Madam Director- General
Distinguished Delegates, Ladies and Gentlemen

The role of UNESCO in “building peace in the minds of men and women” is more relevant than ever. Celebrating the 70th anniversary of UNESCO, we look forward to working together in the years to come.

It is a great pleasure for me to attend this 38th General Conference and on behalf of the Faroese Minister of Education, Research and Culture, Ms Rigmor Dam, to speak at this prominent session.

Being an associated member since 2009, the Faroes value the opportunity of cooperation in this global forum, and I would like to congratulate Montserrat with its associated membership of UNESCO.

The 2030 Sustainable Development Agenda sets out to take the bold and transformative steps to shift the world onto a sustainable and resilient path. The global and broad mandate puts UNESCO in a central position in contributing to reaching the ambitious goals formulated for the next 15 years. With an ambition of eradicating extreme poverty and securing peace, human rights, education, gender equality and freedom of expression are central to a successful outcome of the Sustainable Development Agenda.

The challenges are immense: Poverty, inequalities, unemployment, conflicts, disasters and related humanitarian crises are present in an excessive degree. We face natural resources depletion and environmental degradation, and the impacts of climate change are increasingly affecting our lives. How can we overcome these adverse impacts on our planet? The global partnership calls for every single one of us to act.

Situated in the North Atlantic Ocean, the Faroe Islands for more than 70 years have developed a prosperous society and an increasingly self-governed nation under the external sovereignty of the Kingdom of Denmark. This development has called for continued capacity building in all parts of our society.

Visioning a sustainable future with renewable energy, the Faroese Power Company, owned by the municipalities in the Faroe Islands, has set a target of the islands being 100% supplied by renewable energy by 2030. To an island society that only a few years ago was heavily dependent on fossil fuels these are ambitious targets and it was with much pride that the company received the Nordic Council Nature and Environment Prize 2015 at a prestigious ceremony held last week by the Nordic Council in Reykjavík. Immense effort and focused action will be needed in order to achieve the ambitious goal by 2030. Sharing knowledge and cooperation is key to achieve sustainable development and are highly relevant issues for UNESCO to foster.

UNESCO's work on education is of particular importance, as we strongly believe that the right to education for all is essential for societies to thrive. The Faroes welcome the commitment in the Framework for Action 2030 to inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all.

Education is a basic human right and fundamental to sustainable development and so is creativity, art and heritage. The destruction of our shared cultural heritage is heart breaking and we welcome actions taken by UNESCO in this matter including the campaign #Unite4heritage.

We find that the standard setting instruments in UNESCO's conventions and recommendations are of huge importance to national heritage management. Freedom of expression and the safety of journalists are issues that concern all of us and are valuable parts of UNESCO's work.

In terms of gender equality, I am proud to inform you that for the first time, the recent government of the Faroes has gender equality, as the share of men and women holding posts as Ministers in the government is 50/50 – after all gender equality is a necessary foundation for the creation of a sustainable and peaceful society.

Thank you for your attention.

Veitslurøða hjá Bjørn Kalsø til norðurlendsku UNESCO-nevndirnar 21. mai 2012

Blæs í hornið Ólivant

Kære nordiske gæster

Som minister for uddannelse, forskning og kultur er det mig en stor glæde at kunne byde jer - de nordiske UNESCO-nationalkommissioner - velkommen til Færøerne.

Anledningen til besøget er det årlige møde mellem de nordiske nationalkommissioner - i år under ledelse af det danske formandskab, som har valgt at arrangere årets møde her på Færøerne. Tak for det, det er vi meget glade for.

At årets møde er placeret her på Færøerne, har givet os en anledning til at få nedsat den første færøske UNESCO-nationalkommission – og jeg vil benytte anledningen i aften til at ønske de nyudnævnte medlemmer held og lykke med jeres arbejde. Vi ser frem til at den færøske nationalkommission bliver en aktiv deltager i det nordiske UNESCO-samarbejde.

Som nye deltagere i det internationale UNESCO-samarbejde er vi glade for at kunne blive en del af det etablerede nordiske UNESCO-samarbejde, for i nordisk samarbejde føler vi os på hjemmebane.

Men vi har måske ikke grund til at føle os på udebane i international UNESCO-sammenhæng, når nu hovedkvarteret ligger i Paris.

Den færøske dans, som de dygtige skoleelever viste os en lille forsmag på før middagen, har sin oprindelse i den tidlige middelalders Europa, hvor det blev moderne med en ny type digtning med viser, hvor sang og dans integreres. Moden kom også til Færøerne, hvor man tog den nye type digtning til sig. Indholdet i viserne er typisk beskrivelser af krige og heldåd på det europæiske fastland.

Med disse viser har man fået europæisk kultur og historie ind i stuerne og man har kunnet identificere sig med handlinger, steder og personer gennem visernes levende fortællinger og dansens rytme.

Vi er på fornavn med Karlamagnus - Karl den Store - konge og kejser af Frankrig samt en stor del af Europa, og Rólant, hans hærfører.

Runsivalsstríðið – kampen i Runsival - eller Karlamagnusarkvædet beskriver hvordan Karl den Stores hær tólvjavningar under ledelse af Rólant, kæmper mod hedningene i Runsival i Pyrenæerne på grænsen mellem Frankrig og Spanien.

Kampene er hårde og jarlen Ólivar vil have Rólant til at blæse i hornet, som kaldes Ólivant, for at få forstærkning fra Karlamagnus. Rólant nægter i starten, men da kampene svinger i hedningenes farvør, blæser Rólant i Ólivant, men da Karlamagnus når frem, er det desværre for sent. Rólant er faldet, men Karlamagnus hævner hans død og ligger derefter syg af sorg over tabet af sin hærfører.

Visen om Karlamagnus findes i flere udgaver, men i en af optegnelserne i Koltursbók, lyder omkvædet:

*Ríða teir út av Fraklandi
við dýrum drost sum saðil
blæs í hornið Ólivant í Runsival*

som oversat lyder noget i retning af:

*De rider ud af Frankrig
på fornemme sadler
blæs i hornet Ólivant i Runsival.*

Omkvædene i de færøske kvad giver ikke altid mening som indhold, her er det mere vigtigt, at rytme, toner og dans går op i en højere enhed.

Kvædet om Karlamagnus findes i flere forskellige variationer. Årsagen er, at de færøske kvad er overleveret ved mundtlig tradition gennem

århundreder. De tidligste optegnelser av de færøske kvad stammer fra færingen Jens Christian Svabo i 1781-82. Der er siden kommet flere nyere optegnelser til, blandt andet den nævnte Koltursbók fra 1848.

Det er med en vis stolthed, at vi på Færøerne har formået at holde en europæisk tradition i hævd helt fra den tidlige middelalder og til vore dage.

Den færøske dans stadig levende. Jeg kan nævne, at i morges sejlede færgen Norrøna fra Torshavn til Island med over 300 dansere. Formålet med turen er at mødes med de andre danseforeninger og danse frem og tilbage over Nordatlanten. Turen skulle oprindeligt have været i sidste uge, men på grund af dårligt vejr, sejlede færgen ikke. Det betød så at en danseforening her fra Torshavn, som skulle have deltaget i aften, blev nødt til at aflyse. Og så er det godt at man kan hente forstærkning i næste generation dansere.

Men sådan har det ikke altid været. Op gennem det 20. århundrede blev der gang på gang advaret om, at det gik tilbage med den færøske dans. De unge kunne hverken viserne eller trinene, blev der sagt. Allerede i 1924 blev der fremsat forslag i Lagtinget om at færøsk dans skulle indføres i skolerne. Men først i 1988 nedsatte undervisningsministeren en kommission, som skulle forbedre vilkårene for færøsk dans.

Selv om den færøske dans i dag for det meste danses i foreninger, så lærer skolebørn nu færøsk dans i skolen, og vi holder derved stadig den middelalderlige europæiske visetradition i hævd.

Med den nyetablerede færøske UNESCO-nationalkommission og sekretariatet i Kulturministeriet er vi klar til at tage del i det internationale samarbejde inden for uddannelse, forskning, kultur og kommunikation.

Blandt vores første målsætninger er at få UNESCO's konventioner på kulturområdet til også at omfatte Færøerne, blandt andet UNESCO's konvention til beskyttelse af den immaterielle kulturarv, som bl.a. beskytter folketradition og overleveringer.

Vi håber at vi i det nordiske UNESCO-samarbejde kan trække på fælles erfaringer og netværk.

Sammen med jer vil vi træde dansen i det internationale samarbejde.

De fornemme sadler er skiftet ud med flysæder, og når vi i dag taler om Ólivant - så er det sandsynligvis ikke Rólants horn Ólivant vi mener. Det er mere sandsynligt at vi taler om det færøske nationale teleselskabs mailserver og domæne, som kaldes olivant.fo.

Blæs i hornet Ólivant - og send en e-mail.

Vores beliggenhed her midt ude i Nordatlanten gør, at vi er glade for at megen kommunikation i dag kan klares med e-mail, men samtidig er vi meget glade for at I har taget jer tid til at komme på besøg.

Jeg vil ønske jer et fortsat godt møde, og jeg håber at I får nogle gode oplevelser med hjem.

RÁÐSTEVNA Í NORÐURLANDAHÚSINUM 16. MAI 2013

LÍVFRØÐILIGT MARGFELDI & LENDISNÝTSLA Í FØROYUM

Fróðskaparsetur Føroya, Søvn Landsins Náttúrugripasavnið og Búnaðarstovan skipa fyri ráðstevnu um hvussu lívfrøðiligt margfeldi kann varðveitast við burðardyggari lendisnýtslu

Lívfrøðiligt margfeldi hevur týdning fyri trivnaðin hjá fólki og varðveitslu av vistskipanum á jørðini. Føroyingar hava brúkt lendið til at lívbjarga sær í meira enn túsund ár. Lendisnýtslan hevur verið atvoldin til broytingar í umhvørvinum og hevur havt við sær at lívfrøðiliga margfeldið er minkað. Soleiðis standa vit í dag í eini tvístøðu, tá vit skulu leggja ætlanir um náttúruvernd. Ber til at hava eina burðardyggja lendisnýtslu og samstundis varðveita tað lívfrøðiliga margfeldið?

Altjóða ST felagsskapurin UNESCO luttekur í tvørfakligari viðgerð av grundleggjandi orsøkunum til miss og oyðing av lívfrøðiligum margfeldi, orsakað av menning, ið ikki er burðardygg. Endamálið er at byggja brýr í millum náttúruvísindi og sosial- og mentanarvísindi fyri at fáa hollari grundarlag fyri

tilevning av politikki á økinum. Tí verður ráðstevnan hildin í samstarvi við føroysku UNESCO tjóðarnevndini.

Endamálið við ráðstevnuni er at lýsa á hvønn hátt lendisnýtsla ávirkar tað lívfrøðiliga margfeldið. Fyrsti partur av ráðstevnuni verður ein lýsing av vitan, vit hava, og hvørjum granskað verður í. Annar partur snýr seg um lendisnýtslu við serligum denti á landbúnað. Í triðja parti verður drigið samanum til tess at at fáa fram áskoðanir um, hvørjar kanningar eru neyðugar og um hvussu føroyskur politikkur og lendisumsiting eigur at verða skipað fyri at rækka málunum um lívfrøðiligt margfeldi.

Framløgurnar verða prentaðar í Fróðskaparriti.

1. PARTUR: LÍVFRØÐILIGT MARGFELDI, STØÐULÝSING OG GRANSKING

- Borgthor Magnusson: Lívfrøðiligt margfeldi í Íslandi undir ávirkan av broyttum veðurlagi og lendisnýtslu
- Anna Maria Fosaa: Lívfrøðiligt margfeldi í Føroyum, støðulýsing og gongd
- Dorete Bloch og Jens Kjeld Jensen: Hagafuglur
- Janus Hansen: Skordýr - margfeldislýsing
- Erla Olsen: Lívfrøðiligt margfeldi í mold
- Bergur Olsen: Sjófuglur

2. PARTUR: LENDISNÝTSLA STØÐULÝSING OG GRANSKING

- Gunnar Austrheim: Burðardygg lendisnýtsla og bit í norðuratlantsøkinum
- Rólvur Djurhuus: Lendisnýtsla í Føroyum, landbúnaður og seyðabít - eitt yvirlit
- Gunnar Bjarnason: Avleiðingarnar av vantandi dagføringum av haga- og matrikullógunum
- Tróndur Leivsson: Viðavæktur
- Suni Petersen: Náttúruvernd

3. PARTUR: VARÐVEITSLA OG NÁTTÚRUVERND

- Panelfundur

Samanumtøka og niðurstøður

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

The Faroese
National Commission
for UNESCO

Ráðstevna um lívfrøðiligt margfeldi og lendisnýtslu, NLH 16. mai 2013

Samandráttur.

Hvussu kunnu vit nýta okkara náttúru skynsamt, og samstundis verja og varðveita fjølbroytta lívið við als kyns plantum og djórasløgum, samstundis, sum rúmd er fyri einum virknum landbúnaði, orkuframleiðslu, ferðavinnu og øðrum virkseimi, sum eitt nútímans samfelag krevur? Ber til at hava eina burðardyggja lendisnýtslu og samstundis varðveita tað lívfrøðiliga margfeldið?

Ljós varð varpað á hetta evni á ráðstevnuni um lívfrøðiligt margfeldi og lendisnýtslu, sum Fróðskaparsetur Føroya, Søvnum Landsins Náttúrugripasavnið og Búnaðarstovan skipaðu fyri hósdagin 16. mai 2013 í Norðurlandahúsinum.

Endamálið við ráðstevnuni var at lýsa, á hvønn hátt lendisnýtsla ávirkar tað lívfrøðiliga margfeldið – tað er fjølbroyttu samansetingina av lívi í náttúruni. At lýsa viðurskiftini kring lóggávu og fyrising av hesari, og ta tvístøðu, vit oftast standa í, tá ætlanir skulu leggjast um náttúruvernd.

Ráðstevnan varð skipað í trýggjar partar. Fyrsti partur var ein lýsing av teirri vitan, vit hava, og hvørjum granskað verður í. Annar partur snúði seg um lendisnýtslu við serligum denti á landbúnað. Í triðja parti varð kjak, har tikið varð samanum og víst varð á, hvørji átøk, sum eru neyðug í mun til gransking, kanningar, náttúruverndarpolitikk og lendisumsiting, skulu vit røkka málinum um at varðveita lívfrøðiliga margfeldið.

Bjørn Kalsø, landsstýrismaður, setti ráðstevnuna. Hann vísti í røðu síðari millum annað á, at Føroyar, saman við nærum 200 øðrum londum, hava staðfest ST-sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi – og at tað áleggur okkum skyldur. Endamálið við sáttmálanum er av varðveita lívfrøðiliga margfeldi í náttúruni og samstundis tryggja burðardyggja nýtslu av heimsins náttúruutilfeingi.

1. Partur: Lívfrøðiligt margfeldi, støðulýsing og gransking

Borgþór Magnússon, leiðari á vistfrøðisdeildini á Náttúrufrøðisstovninum í Íslandi (Náttúrufræðistofnum Íslands). Høvuðsevnið var, hvussu veðurlagsbroytingarnar og lendisnýtsla ávirka lívfrøðiliga margfeldi.

Hann tók støði í íslensku náttúruni við teirra serstaka lendi og goysandi jøklum. Har er lívfrøðiliga tilfeingið avmarkað – eins og í Føroyum. Eitt nú eru einans 400-500 plantusløg (fo uml 350), samanborið við Norra har 2000 sløg eru.

Hestar og seyður eru ein stórir trupulleiki í mun til jarðslit (erosión). Stórt arbeiði verið gjørt at avmarka seyðatalið og harvið bitið. Avtala verður gjørd við bøndurnar um at avmarka áseyðatalið í ávísnum økjum, og er hetta tengt at stuðulsskipanum, har krøv verða sett til, hvussu hagin verður røktaður. Tað hevur ikki verið lætt, at fáa avtalur í lag við bøndurnar, men virkar nú væl, og úrslitini eru góð.

Anna Maria Fossaa, leiðari á Náttúrugripasavninum undir Søvnum Landsins, ritstjóri í Føroya Náttúra. Anna Maria tosaði um hvussu eitt nú seyðabit, dreining, vatnorka, veðurlagsbroytingar og onnur ávirkan broyta náttúruna. Við royndum frá økjum, sum er stíkað av soleiðis, at eingin seyður sleppur til, sæst, hvussu vøkstururin spakuliga broyrtist, og lendið broytir skap við størri fjølbroytni.

Fyri nøkrum árum síðani vórðu sonevndir reyðlistar gjørdir yvir hótt djóra- og plantusløg, men væntar enn nógv í, at hetta arbeiði kann gerast til fulnar. Føroyar hava bundið seg til ST-sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi, og hava tí eina ábyrgd, at gera nakað við tað.

Innslóðan av plantum, sum ikki natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni, er ein stórir bági. Hesi sløg hava ongar natúrligar fíggindar, og kunnu tí lættliga spjaða seg skjótt og kþva natúrligan vþkstur. Apublþman er eitt av fleiri dþmum.

Jens Kjeld Jensen, autodidaktur serfrþðingur í fugli, skorðdjþrum v.m.. JKJ helt fyrilestur við hþvuðsdenti á hagafugl. Hann vísti á, at fuglalívið ofta er ein gþður ávísi (indikator) um, hvussu javnvágin er í náttúruni. Og í lþtuni er stþðan sera álvarsom hjá nþgvum fuglaslþgum, har afturgongdin hevur verið ófatuliga stþr seinastu árinu. Helgolandsfella sigur manga søgu um flytifugl og fuglalívið. Kettan er ein trupulleiki, tí hon drepur munandi mongdir av smáfugli. Óýnsktir innflytarar, so sum flatmaðkurin, ávirkar eisini fuglin. Flatmaðkurin hevur burturbeint á leið helvtina av reyðmaðkinum, og hetta ávirkar fugl, eitt nú tjaldur, ið livur av reyðmaðki. Nþkur fuglaslþg eru tþ í vþkstri. Grágásin, sum er friðað alt árið (tþ hetta ikki verður virt allastaðni), er veruliga komin fyri seg. Og fuglar sum kráka og ravnur, trívast sera væl.

Janus Hansen, deildarleiðari á Náttúrugripasavninum, gjþrði ein margfeldislýsing av skordýrum og búþkjum. Tað finnast á leið 1200 ymisk slþg í føroysku náttúruni. Summi slþg hvþrva, tþ umstþðurnar broytast, ímeðan onnur koma til. Oyggjarnar liggja fjaraskotið, og tí flyta ikki so nþgv skordýr “yvir um mark”. Men hinvegin er ferðingin alsamt vaksin, og hon fþrir við sær nýggjar tilflytarar. Vespa og Humlabi eru dþmi um skordýr, sum eru innflutt. Av tí at ongar forðingar eru fyri innflutningi av plantum o.þ., so er vandin fyri óýnsktum tilflytarum sera stþrir.

Erla Olsen, námslektari á Setrinum. Erla helt fyrilestur um lívið í moldini, við serligum fokusi á soppar. Ímeðan vit kenna talið av súgdjþrum, blþmum/plantum og nþkulunda á skordýrum, so eru fleiri enn 5 milliónir ymiskir soppar, ein heimur vit einans kenna brotpart av. Fþroyska moldin er kþld, vát, hevur lágt pH, og er tað tí ikki alt, sum kann vaksa her. Hvussu væl gróður og livandi verur vaksa í moldini, hongur saman við atgongd til fþðsluevni – m.a. humusgerð, nitrogen, fosfor og pH í jþrðini. Kanningar eru gjþrðar við simuleraðum seyðabiti, og vísa hesar, at bit er við til at útloysa fosfat og onnur fþðsluevni í jþrðini.

Bergur Olsen, lívfrþðingur á Havstovuni. Evnið var sjþfuglur, við denti á ritu, lomviga og lunda. Tað eru ikki so mong ymisk slþg av sjþfugli, men teir eru nþgvir í tali – á leið 2 milliónir þþr. Trý þki í Fþroyum eru útnevnd til sonevnd Ramsar-þki, við hesum fylgir skylda at virka fyri, at hesi þki og fuglarnir ið her liva, á nþktandi hátt vera vard og at nýtslan verður so skýnsom sum til ber. Hetta eru Nólsoy, Mykines og Skúvoy.

Stþðan eru sum heild álvarsom hjá sjþfuglinum. Sildberin er vorðin sum lundi jólanátt. Fþðslutrot – serliga væntandi nebbasild – er stþrsta hóttanin ímþti sjþfuglinum. Eins og við lundanum, so er nþrum einki komið undan hjá rituni í fleiri ár. Umframt fþðslutrot eru eisini aðrar hóttanir ímþti sjþfuglinum. Sigling við ferðafólki undir bjþrgunum, órógvur mest sannlíkt fuglin munandi. Og, rottan er stþrsti vandin, sum tað ber til at gera nakað við!

Stþðan er ikki álvarsom hjá øllum sjþfugli. Súlustovnurin er stþðugt vaksin seinastu 100 árinu, og hiplingurin, sum hvarv í 50'unum, er komin aftur.

2. Partur: Lendisnýtsla – stþðulýsing og gransking

Peter Dogse, Programme Specialist hjá UNESCO, deildini fyri vistfrþðiligari og jarðargransking. Fyrilesturin hjá PD, snúði seg um átþk hjá UNESCO at tryggja lívfrþðiligt margfeldi. Hví heimssamfelagið sær tað sum ein trupulleika, at lívfrþðiliga margfeldi minskar, og hvat til ber at gera við tað.

UNESCO arbeiðir tvþrfakligt og tey hyggja m.a. eftir hvþrjar tær grundleggjandi orsþkinnar eru at vit missa lívfrþðiliga margfeldið, tþ menningin - ella mátin vit nýta lendið og umhvþrvið - ikki er burðardygt. Hvussu ávirkar tað, vit gera í dag heim, sum hann sær út í morgin? Endamálið er at byggja brýr í millum náttúruvísindi og sosial- og

mentanarvísindi fyri at fáa hollari grundarlag til at orða politikk og gera fyrisingarligar skipanir, sum gera burðadygga menning møguliga.

Hvat er biodiversitetur (lívfrøðiligt margfeldi)? Fyri at kunna varðveita, mugu vit vita, hvat vit hava. Fá evni eru meira torgreitt og meira tvørfaklig enn júst lívfrøðiligt margfeldi. Hví hevur tað týðning at varðveita fjølbroytnið í náttúruni: Lívfrøðiligt margfeldi gevur menniskjanum eina ørgrynnu av “tænastum”: Mat, byggitilfar, veðurreguleringar, heilivág vm, vm. Og er sostatt eitt grundarlag undir lívinum vit liva á jørðini í dag.

Síðani Gro Harlem Brundtland stóð á odda fyri “Sustainable development” frá 1987, er lítið hent ... ella nógv? Tað veldst um hvørjum tú hyggur at. ST-sáttmálin um lívfrøðiligt margfeldi kom í 1992. Nú eru sett strategisk mál fyri 2011 – 2020, sum millum annað fevna um at niðurgongdin í lívfrøðiligum margfeldi skal steðgast, ella minka við í minsta lagið einari helvt. Og at meira pengar verða settir av til at varðveita vøtn og strandarøki. Væntandi verða málini bert rokkin partvíst. Men, tað hevur týðning, at felags mál verða sett.

PD greiddi eisini frá arbeiðinum hjá UNESCO fyri varðveitslu av serstøkum økjum kring um í heiminum – World Heritage and biodiversity.

Gunnar Austrheim, Dr. Scient. og senior granskari, starvast á deildini fyri náttúrusøgu á NTNU í Tróndheimi, Norra. Evnið var burðardygg lendisnýtsla og bit í norðuratlantsøkinum.

GA tosaði um plantuvistfrøði, og hvussu árin frá ymiskum virkseimi, sum vit menniskju seta í gongd, ávirkar lendið, vøkstur og djór. Hann hevur granskað hvussu húsdjór - seyður og hjórtur - ávirka vistskipanina. Og hvussu til ber at umsita lendi, soleiðis, at skilagott samvirki er millum menniskju og náttúruna.

Hann setti spurningin: Hvat er burðardygg lendisnýtsla? Bit hjá ymiskum húsdjórum kann skaða náttúruna, men kann eisini gagnnýttast – tí tað heldur ávísingum vøksti burturi. Ov høgt bittrýst gevur lægri vekt hjá djórunum, men og lágt bittrýst skapar eisini trupulleikar.

Rólvur Djurhuus, landbúnaðarráðgevi og granskingarleiðari á Búnaðarstovuni. Lendisnýtsla í Føroyum, eitt yvirlit yvir landbúnað og seyðabit, var evnið.

Av teimum 1399 km², sum eru Føroyar, eru einans 3-6% velt og/ella bygt øki. Nógv størsti parturin av landinum er sostatt ódyrkað, og grundarlag undir at varðveita margfeldi. Landbúnaðurin hevur áhuga at finna møguleikar fyri sameksistensi - tað skal vera pláss fyri landbúnaðinum, men landbúnaðurin skal eisini rekast burðardygt. Ov nógvur áseyður er. Tað gevur óneyðuga høgt trýst á lendið, og ov lítið fæst burturúr.

Føroyski landbúnaðurin hevur nógv menningarmøguleikar, sum rúmd er fyri, verður skynsamt farið fram.

Gunnar Bjarnason, landbúnaðarráðgevi hjá Búnaðargrunninum. Gunnar helt fyrilestur um avleiðingarnar av vantandi dagføringum av haga- og matrikullógunum.

1/3 av føroyska hagalendinum hevur svarðloysi ella hellispell. Tó mangla vísindaligar skrásetingar. GB hevur gjørt bóklingin “At lesa landið” sum lýsir evnið væl. Longu í 1860 mælti landbúnaðarráðgevi til at minka áseyðatalið í Føroyum. Hagalendið er sera smábýtt, og seyðahaldið tí ov lítið effektivt skipað. Serliga ring er støðan í ávísingum økjum. Sum heild loysir tað seg ikki nógv væl hjá bóndum at kýta seg. Síggja alt ov nógv orøktaðan seyð. Óvanliga fáir hagar, har nógv mikið av grasið er. Áseyðatalið kundi verið minkað niður í meira enn eina helvt, og eins nógv komið burturúr, varð rætt atborið. Tað eigur at verða skrásett, hvussu nógv eitt øki kann bera av biti.

Súni Petersen, deildarleiðari á Umhvørvisstovuni. Vegna Trónd Leifsson, helt Súni fyrilestur um viðarvøkstur. Nógv sløg kunnu vaksa her - nógv fleiri enn vit geva okkum far um. Og vøkstur kann vera heilt upp í 180 metra hædd. Gjøgnumgongd av søguligu gongdini frá tí farið varð undir at planta trø í Føroyum til í dag. Einans 0,07% av lendinum í

Fo er viðarvøkstur, til samanberingar eru 0,3-0,4% undir asfalti. “Agroforestry”, ella viðarlandbúnaður er ein møguleiki í Føroyum.

3. Partur: Varðveitsla og náttúruvernd

Súni Petersen, sum eisini er master í umhvørvisrætti, helt somuleiðis fyrilestur um føroyska náttúruverndarlóggávu. Ótíðarhóskandi lóggáva og ótíðarhóskandi umsiting av lóggávuni. Náttúruverndarlóg hefur verið ávegis síðani 2003 (vit hava bert eina gamla náttúrufriðingarlóg). Men, hon kostar at umsita, og politiski myndugleikin hefur enn ikki vilja raðfest og framt nýggja lóggávu á økinum. Ógvuliga ósannlíkt at fleiri pengar fyribils verða settir av til náttúruvernd. Tí verður arbeitt við at dagføra náttúrufriðingarlógina, so hon verður meira nútíðarhóskandi. Átrokandi við meira planlagdari friðing. Stórir tørvur á holistiskari lendisplanlegging.

Pallborðskjak, við spurningum úr salinum

Ráðstevnan endaði við pallborðskjaki, har Bjørn Patursson, stjóri á Búnaðarstovuni, Anni á Hædd, deildarstjóri í Innlendismálaráðnum, William Simonsen, formaður í fuglafrøðifelagnum, Kári Thomsen, stjóri á Agenda21 skrivstovuni og Anna Maria Fossaa, leiðari fyri Náttúrugripasavnið, mannaðu pallborðið.

Millum niðurstøðunum vóru hesar:

Vit hava samtykt ST-sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi, fyri nógvum árum síðani, og tað áleggur okkum skyldur. Men, enn liva vit ikki upp til ásetingarnar. Arbeiðið at fullføra skrásetingina av lívfrøðiliga margfeldinum eigur at verða raðfest, sum neyðugt grundarlag undir verndarætlanum.

Sera stórir tørvur er á einari hollari lendisplanlegging, sum fevnir bæði um land og kommunur.

Hevur hagin tað gott – so hevur seyðurin tað gott. Umráðandi, at læra betri at lesa lendið. Og at fáa landbúnaðin at skilja, at betri hagi, gevur meira avkast.

Talið av áseyði eigur at minka. Tað eigur at verða ásett, hvussu nógv eitt lendi kann bera av seyði.

Tørvur er á dagførdari lóggávu, sum gevur nútímans umsiting av lóggávu fyri náttúruni, sum gevur neyðuga rættartrygd og sum gevur neyðuga vernd av náttúruni og lívfrøðiliga margfeldinum. Tað krevur politikarar, sum hava dirvi at skera ígjøgnum, eisini hóast tað kostar atkvøður.

Lóggávan má fevna um innflutning av plantum og øðrum náttúruutilfari.

Fakliga umhvørvið, myndugleikar og landbúnaðurin mugu í felag finna eina leið fyri at tryggja lívfrøðiliga margfeldinum og burðardyggari nýtslu av jørðini.

Reglur mugu setast fyri ferðavinnu, so ein vaksandi ferðavinna ikki slítur náttúruna óneyðugt.

Størri forstálsi fyri náttúruni, gevur okkum ferfalt aftur, t í ein náttúra, sum verður væl rikin, kastar munandi meira av sær.

Almennur fundur um UNESCO sáttmálar, heimsarv og fýroyskan mentanar- og náttúruarv

Tjóðsavnið 6. November 2014

Skráin

- Kl. 19.00 Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum
Vælkomin
- Kl. 19.05 Martin Næs, aðalskrivari í fýroysku UNESCO nevdini
UNESCO sáttmálar og fýroysk áhugamál
- Kl. 19.20 Allan Sande, professari við Nordland Universitet í Bodø
Heimsarvur í Norðanlondum
- Kl. 19.40 Erland V. Joensen, leiðari á Fornminnissavninum
Fýroyskur mentanararvur
- Kl. 19.50 Lis Mortensen, deildarleiði á Jarðfeingi
Fýroyskur náttúruarvur
- Kl. 20.00 Annika Nordström, Leiðari á Institutet för språk och folkminnen, DAG, Göteborg
Livandi siðaarvur! Arbeiðið við óítøkiligum mentanarvinum í Svøríki
- Kl. 20.20 Eyðun Andreassen, professari við Fróðskaparsetrið
Fýroysk kvæðamentan
- Kl. 20.30 Jóan Pauli Joensen, professari við Fróðskaparsetrið
Fýroysk matmentan
- Steðgur Kaffi og kaka
- Kl. 21.00 Kerstin Lundman, Svenska UNESCO ráðið
Heimsarvur sum amboð í burðardyggari menning
- Kl. 21.20 Spurningar og kjak
- Kl. 21.50 Sigurð í Jákupsstovu, formaður í fýroysku UNESCO nevdini
Samanumtøka

Verdensarv i Norden

Professor Allan Sande, Universitetet i Nordland, Norge.

UNESCOs Verdensarvkonvensjonen fra 1972 har på 40 år blitt en felles global politikk for bevaring av unik natur og materielle kulturminner (Aplin 2007). Verdensarven består i dag av 1001 steder med unik natur, materiell kultur og kulturlandskaper med universelle verdier for menneskeheten. Norge var et av de første landene som ratifiserte ført konvensjonen i 1977 og fikk Bryggen i Bergen og Urnes stavkirke godkjent som kulturarv i 1979. I Norden er det i dag 37 godkjente kulturobjekter og naturområder. I presentasjonen vil jeg legge fram noen erfaringer med verdensarv i de Nordiske landene. I de Nordiske landene har nominasjonen og implementering av nye steder har produsert nye utfordringer, spesielt på kommunalt ledernivå. Utfordringene har vært mangelen på lokalt engasjement og demokratisk deltakelse i nasjonal beslutninger om verdensarv. Gjennom det Nordiske samarbeidet om verdensarv er det fram til i dag utviklet nye samarbeidsorganer, forvaltningsorganisasjoner og internasjonalt samarbeid. Verdensarvstedene i Norden er også utviklet seg til å bli de viktigste turistmålene i internasjonalt reiseliv.

Levande traditioner! Arbetet med det immaterielle kulturarvet i Sverige.

Annika Nordström, arkivchef, fil.dr, Institutet för språk och folkminnen, Dialekt-, ortnamns- og folkminnesarkivet i Göteborg (DAG)

Unescos konvention om tryggande av det immaterielle kulturarvet har tillkommit för att uppmärksamma och föra vidare kulturell mångfald, mänsklig skaparkraft, traditioner och uttryck. Den skrevs under av Sveriges regering i januari 2011 och Institutet för språk och folkminnen har i uppdrag att utveckla arbetet med konventionen i Sverige. En rad institutioner och ideella aktörer samverkar, bland annat för att skapa en förteckning över immaterielle kulturarv i Sverige.

Världsarv som verktyg för hållbar utveckling

Kerstin Lundman, biträdande generalsekretärer och samordnare för kultur, Svenska Unescorådet

Jag kommer att beröra frågor som:

- Hur fungerar arbete med konventioner och program som syftar till bevarande? Exempel världsarv och världsminnen.
- Hur får man det nationella arbetet att bli hållbart?
- I vilken mån kan Unescokonventioner och program tjäna som verktyg för globalt hållbar utveckling?
- Hur finner man länken mellan de nationella arven och det globala arbetet?

2014 11 06

Røða hjá Bjørn Kalsø, landsstýrismanni, hildin í Tjóðsavninum hóskvøldið 6. november á kunnandi fundi um UNESCO sáttmálar, heimsarv og føroyskan mentanar- og náttúruarv.

Góðu fyriskiparar og áhoyrarar, kære nordiske gæster Í kvøld fara vit at varpa ljós á UNESCO sáttmálarnar á mentanarøkinum og at seta sjøtul á arbeiðið við sáttmálunum í Føroyum. Tað er føroyska UNESCO nevndin, ið hevur tikið stig til tiltakið í kvøld, og hon hevur til høvi boðið trimum norðurlendingum hendaveg at halda fyrilestrar.Så, - Jeg vil nu slå over i dansk. Det er mig en glæde at byde velkommen til vores nordiske gæster.

Velkommen, vi er meget glade for, at I har taget jer tid til at komme til Færøerne for at dele ud af jeres viden og erfaring med UNESCO's konventioner og verdensarv i Norden. Jeg vil også byde velkommen til de færøske oplægsholdere.

Jeg glæder mig til at få jeres bud på enestående værdier i færøsk kultur- og naturarv. Baggrunden for dette seminar om UNESCO's konventioner, verdensarv og færøsk kultur- og naturarv er et ønske om at arbejde aktivt med denne del af UNESCO's virkefelt. Tak til den færøske UNESCO nationalkommission for at arrangere seminaret. Jeg er sikker på, at vi får en spændende aften.

UNESCO blev oprettet lige efter 2. verdenskrig, i 1945, med det formål at medvirke til fred og sikkerhed i verden gennem at fremme samarbejdet mellem verdens nationer inden for uddannelse, videnskab og kultur.

De nordiske lande var med fra start. Den første generalkonference blev afholdt i Paris i november 1946. Danmark og Norge var blandt de første medlemslande i 1946. Derefter fulgte Sverige i 1950, Finland i 1956 og Island i 1964. Ved den 35. generalkonference i 2009 fik Færøerne, som det første europæiske land, associeret medlemskab af UNESCO. Det associerede medlemskab betyder, at Færøerne har møderet og taleret, og man kan fremsætte sager ved UNESCO's generalkonference. Man har dog ikke stemmeret ved generalkonferencen, men det har som regel ikke nogen betydning, da UNESCO's arbejde i høj grad går ud på at skabe konsensus.

Det emne vi beskæftiger os med i aften, er to af UNESCO's konventioner på kulturområdet, nemlig konventionen fra 1972 om beskyttelse af verdens kultur og naturarv, som også kaldes Verdensarvskonventionen, og konventionen fra 2003 om beskyttelse af den immaterielle kulturarv. Formålet med disse internationale konventioner er at bidrage til, at UNESCO's målsætning om at sikre, at bevarelsen og beskyttelsen af verdens arv kan opnås.

Stater forgår – kulturarv består. Det var budskabet, som vi i den færøske delegation fik, da vi besøgte World Heritage Centre i Paris i anledningen af UNESCO's 37. generalkonference i november 2013. Udsagnet er et billede på grundprincippet i Verdensarvskonventionen om, at alt skal gøres for at den kultur- og naturarv, som udpeges til Verdensarvslisten, beskyttes og bevares til vores efterkommere, uanset hvordan situationen ser ud hos de nationer, som verdensarvstederne befinder sig i.

Jeg vil nu give ordet til Martin Næs, generalsekretær i den færøske UNESCO nationalkommission, som vil give os en indføring i indholdet i de to UNESCO konventioner, som er aftenens emne.

Kultur- og naturarv på Verdensarvslisten er kendetegnet ved sin outstanding universal value, eller enestående universelle værdi. Vi som lever og bor på Færøerne er ikke i tvivl om, at både færøsk kultur- og naturarv kandiderer til Verdensarvslisten. Vi skal dog være klar over, at det kræver et stort og målbevidst arbejde at nominere et emne til Verdensarvslisten. I aften tager vi det første skridt – og det er forudsætningen for at komme i mål.

Tak.

Fyrilestur hjá Martini Næs, á Tjóðsavninum 6. november 2014

UNESCO sáttmálar og færoysk áhugamál – UNESCO's konventioner og færøske interesser

Vælkomin øll somul. Eg fari eisini at tosa á donskum.

På vegne af den færøske UNESCO nationalkommission, skal jeg byde velkommen til dette seminar om UNESCO konventioner, verdensarv og færøsk kultur- og naturarv. Det er mig en glæde at byde velkommen til vores nordiske og færøske foredragsholdere. Vi er glade for at have jer her, og jeg er sikker på, at vi står foran en spændende og lærerig aften.

Jeg vil i dette oplæg præsentere to af UNESCO's konventioner på kulturområdet, nemlig konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv fra 1972, samt konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv fra 2003 samt Færøernes forhold til disse.

Som kulturministeren var inde på, så har det betydning for Færøernes deltagelse i konventionerne, at Færøerne er et land, men ikke en stat.

Konventionernes aftaleparter er de nationer, som er medlemmer af UNESCO, og som har valgt at tiltræde de enkelte konventioner. Og da Færøerne og Grønland er dele af Rigsfællesskabet, er det Danmark, som er aftalepart på vegne af rigsfællesskabets medlemmer, og som tiltræder eller ratificerer konventioner – også på vegne af Færøerne og Grønland. Danmark valgte i 1980 at ratificere konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv, og i 2010 tiltrådte Danmark konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv.

I forbindelse med Danmarks forberedelse til at ratificere konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv, blev de færøske myndigheder spurgt, om man ønskede at ratifikationen skulle få gyldighed på Færøerne. Efter at have indhentet udtalelser fra fredningsmyndigheder og de nationale museer inden for natur- og kulturhistorie, anbefaler Landsstyret at konventionen får gyldighed på Færøerne, og Lagtinget beslutter den 13. april 1978, med stemmerne 23-0, at ratifikationen af nævnte konvention skal få gyldighed på Færøerne. Danmark ratificerer konventionen den 5. marts 1980, som samtidig kommer til at gælde for Færøerne og Grønland.

I forbindelse med Danmarks tiltrædelse til konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv i 2010, blev der taget forbehold for både Grønland og Færøerne. I Grønland har man siden arbejdet med at få konventionen til også at omfatte Grønland, og det er nu kommet på plads gennem en bekendtgørelse underskrevet den 16. oktober 2014 af den danske udenrigsminister, om at konventionen er udvidet til også at omfatte Grønland. Konventionen gælder dog stadig ikke for Færøerne, men man har i forbindelse med en rapport om traditionelt færøsk bådebyggeri fra 2011 anbefalet at Kulturministeriet tager skridt til at Færøerne bliver en del af konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv.

Så vi kan indledningsvis sige, at Færøerne er omfattet af Danmarks ratifikation af UNESCO konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv fra 1972, men ikke af Danmarks ratifikation af UNESCO konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv fra 2003.

Vi skal nu se lidt på indholdet i de to konventioner, og hvilken betydning de har. Konventionernes fulde tekst er i det materiale, som er delt ud.

UNESCO konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv fra 1972

Formålet med konventionen er at bevare verdens enestående kultur- og naturarv. Konventionen kaldes også verdensarvskonventionen med henvisning til konventionens kendte liste af steder af enestående universel betydning, som nævnes verdensarv. Det internationale arbejde med konventionen forvaltes og koordineres fra World Heritage Centre i Paris.

Begreberne kulturarv og naturarv defineres i Artikel 1 og 2 i konventionen, og som "kulturarv" betragtes blandt andet monumenter, grupper af bygninger eller områder af særlig universel betydning, set ud fra historiske, æstetiske, etnologiske eller antropologiske synspunkter.

"Naturarv" er ifølge konventionen blandt andet forekomster af fysiske og biologiske dannelser med særlig universel betydning, set ud fra et æstetisk eller videnskabeligt synspunkt, eller områder, der tjener som levested for truede dyre- og plantearter, eller naturområder, som set ud fra et videnskabeligt, fredningsmæssigt eller naturskønhedssynspunkt er af særlig universel betydning.

Ved at tiltræde konventionen, forpligter et land sig til at udpege disse steder af særlig universel betydning til en tentativliste, og man sig også til at varetage beskyttelse og formidling af de enestående værdier, som disse steder repræsenterer.

Kravene til landene er formulerede i konventionens Artikel 5. Kravene omfatter blandt andet:

- at vedtage en generel politik på området, samt at indordne beskyttelsen af denne arv i samlede planlægningsprogrammer
- at oprette et eller flere forvaltningsorganer, og at forsyne disse med en passende medarbejderstab og med midler
- at gennemføre videnskabelige og tekniske studier og undersøgelser
- at tage passende lovmæssige, videnskabelige, tekniske, administrative og økonomiske forholdsregler,
- at fremme etablering eller udvikling af nationale eller regionale uddannelsescentre for beskyttelse, bevarelse og pleje af kultur- og naturarven.

Det er verdensarvskomiteen, som er sat sammen af repræsentanter for 21 af konventionens medlemsstater, som bestemmer, hvilke emner skal optages på verdensarvslisten. Verdensarvskomiteen har 3 ekspertorganer til at rådgive sig, nemlig IUCN, som er International Union for the Conservation of Nature, ICOMOS, som er International Council on Monuments and Sites samt ICCROM, som er International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property. Derudover virker World Heritage Centre som koordinator.

For at blive udnævnt til verdensarv, skal mindst et ud af ti kriterier være opfyldt, hvor de 6 omhandler kulturarv og 4 omhandler naturarv.

I forhold til kulturarv skal der være tale om et mesterværk af menneskelig kreativitet. Det kan være udvikling i arkitektur eller teknologi, landskabsudformning, monumental kunst, traditionelle bosættelser eller menneskets samspil med miljøet med mere.

I forhold til naturarv skal emnet indeholde enestående naturfænomener eller exceptionelt naturskønne områder eller områder af æstetisk betydning. Det kan være geologiske processer i udviklingen af landformer, og udviklingen af økosystemer på land, i ferskvand, ved kyster og i havet samt plante- og dyresamfund. Det skal indeholde de vigtigste og mest signifikante naturlige levesteder for truede arter.

Nogle af verdensarvsstederne er udnævnt ud fra et af kriterierne, mens andre er udnævnt ud fra to tre eller flere.

Der er stor prestige knyttet til verdensarvslisten. Stederne på listen bliver anerkendt internationalt, og verdensarven har også stor betydning for turismen. At få et sted på verdensarvslisten kan derfor også være af stor økonomisk betydning.

Kerstin Lundman vil senere i aften komme ind på hvordan UNESCO's konventioner kan tjene som værktøj for global bæredygtig udvikling.

191 lande har underskrevet konventionen, og der er 1007 emner på listen i 161 lande. I Norden er der i alt 34 steder på listen. I Island er der 2 (Tingvellir og Surtsey), i Danmark 6 (bl.a. gravhøje, runesten og kirke i Jelling og Kronborg Slot). I 2014 kom Stevns Klint og den danske del af Vadehavet med på listen. Ilulissat isfjorden i Grønland er også med på den danske liste, da listen er katalogiseret efter medlemsstaterne. I Norge er der 7 steder. Her kender vi alle Bryggen i Bergen, og derudover er der bl.a. stavkirken i Urnes, minebyen Røros og Vega ø-samfundet, samt de vestnorske fjorde, Geirangerfjorden og Nærøyfjorden. I Sverige er der 15 steder på verdensarvslisten, bl.a. Birka, som var en central handels og mødeplads i Vikingetiden samt det kongelige slotsområde på Drottningholm i Stockholm. Finland har 7 steder på listen, bl.a. gamle Raumo, som er en bykerne med træhuse fra 1700 tallet og Sveaborg fæstningen ud for Helsinki. En del af verdensarvsstederne er såkaldt serielle steder, hvor flere lande og steder indgår i den samme udnævnelse. Et eksempel er Vadehavet, som er verdensarv i både Danmark, Tyskland og Holland.

Verdensarvskonventionen har indbygget en "liste over verdensarv i fare", som verdensarvskomiteen opretter, ajourfører og udgiver. Her risikerer man at havne, hvis det vurderes, at der ikke tages ordentligt vare på verdensarven, det kan være som følge af forfald, anlægsarbejde, væbnet konflikt, naturkatastrofer, vulkanudbrud, masseturisme med mere. I yderste konsekvens kan man fratage et sted titlen "verdensarv", hvis stedet har tabt de værdier, som oprindeligt var grundlaget for udnævnelen til verdensarv.

Det skete i Dresden, da World Heritage komiteen besluttede at fjerne verdensarvsstedet *Dresden Elbe Valley* fra listen, da de lokale myndigheder havde besluttet at bygge en ny bro over Elben midt gennem verdensarvsstedet.

Modstridende interesser kan også være med til, at et sted ikke kommer i mål med at blive nomineret som verdensarv. Et interessant emne er her Lofoten, som i mange år har været opført på en foreløbig liste (tentativ liste) over mulige norske verdensarvssteder, men hvor man ikke er kommet i mål, da man ikke har fået afklaret mellem myndigheder, om det er olieudvinding eller verdensarv man skal satse på i Lofoten. Dette interessante emne vil Allan Sande blandt andet komme ind på i sin forelæsning om lidt.

Vi skal også høre Erland Viberg Joensen og Lis Mortensen give deres bud på værdier i færøsk kultur- og naturarv.

UNESCO konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv

Konventionen er fra 2003, men den fik først virkning fra 2006, da 30 lande havde ratificeret konventionen. Konventionen forpligter medlemslandene til at beskytte den del af kulturarven, som ikke er omfattet af konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv.

Globaliseringen bliver nævnt som en årsag til, at der er behov for en konvention til beskyttelse af den immaterielle kulturarv, da den er med til at udviske de kulturelle forskelle - eller den kulturelle diversitet. En anden årsag, som har været nævnt, er at Verdensarvskonventionen er blevet kritiseret for at favorisere kultur, som manifesterer sig materielt gennem bygningsværker og monumenter, og at der derfor er behov for en konvention, som beskytter kultur, som ikke er så monumental i sit udtryk.

Formålet med konventionen er blandt andet at beskytte den immaterielle kulturarv og at øge bevidstheden om vigtigheden af den immaterielle kulturarv på lokalt, nationalt og internationalt plan.

I konventionen defineres immateriel kulturarv som de praksisser, forestillinger, udtryk, kundskaber, færdigheder - såvel som redskaber, genstande, artefakter og kulturelle rum, der er forbundet dermed - som samfund, grupper, og, i nogle tilfælde, enkeltpersoner anerkender som del af deres kulturelle arv.

Den immaterielle kulturarv kommer til udtryk ved:

- mundtlige traditioner og udtryk, herunder sprog som et udtryksmiddel for den immaterielle kulturarv,
- udøvelse af kunst,
- sociale praksisser, ritualer og festivaler,
- viden og praksisser vedrørende naturen og universet,
- traditionelt håndværk.

De nordiske lande har alle ratificeret konventionen, men man har endnu ikke nomineret nordiske emner til den tilhørende liste over immateriel kulturarv. Vi skal senere høre Annika Nordström berette om, hvordan man arbejder med konventionen i Sverige.

Indskrivningen på listen betyder, at man som land binder sig til at tage vare på denne del af den immaterielle kulturarv, at man vil sikre kulturarven gennem at skabe rammer for, at disse traditioner, håndværk eller kunstneriske udtryk kan leve videre i sine omgivelser, også i de kommende generationer. Og det er vigtigt at pointere, at det ikke skal ses som et udtryk for konservering af en tradition, men netop som et udtryk for sikring af den levende tradition.

Vi skal senere få en smagsprøve på levende færøske traditioner fra Eyðun Andreassen og Jóan Pauli Joensen.

Færøske interesser

Hvilke færøske interesser er der så i forhold til disse UNESCO konventioner, og hvad er formålet med at være omfattet af konventionerne?

Med Færøernes associerede medlemskab af UNESCO har man sendt et klart signal om, at man ønsker at Færøerne deltager i det internationale samarbejde inden for UNESCO's virkefelt, og her er verdensarvskonventionen og konventionen om beskyttelse af den immaterielle kulturarv, vigtige instrumenter.

Da Færøerne i sin tid i 1948 indgik aftalen om selvstyre inden for rigsfællesskabet, var kulturområdet et af de første områder man overtog. Lagtingsloven om fredning af bygninger og fortidsminder fra 1948 var en af de første lovgivningslove, som blev vedtaget, og i de kommende år fik man lovgivning for en lang række institutioner på Kulturområdet. Det man ønsker med at tiltræde internationale konventioner, er at indgå i en fælles forståelse for og udvikling af arbejdet med kultur- og naturarven samt at manifestere færøsk kulturpolitik og Færøerne som en del af verdenssamfundet.

Vi kan spørge os selv, hvorfor Grønland er repræsenteret på verdensarvslisten, mens Færøerne ikke er repræsenteret.

En del af forklaringen finder vi beskrevet i bogen "Verdensarv i Norden", som blev udgivet af Nordisk Ministerråd i 1996. Bogen er resultatet af en nordisk arbejdsgruppe, som er blevet nedsat til at vurdere nye nordiske områder for nominering til Verdensarvslisten. Arbejdsgruppen konkluderer, at Færøerne og Åland ikke har fået udført tilstrækkelige faglige vurderinger af forslag til verdensarvsområder. Man anbefaler samtidig, at sådanne vurderinger foretages, og at eventuelle forslag fremmes gennem de formelle organer i nationalstaterne, dvs. Danmark og Finland. Det vil sige, at selv om Lagtinget i 1978 med stemmerne 23-0 har besluttet at konventionen skal være gældende for Færøerne, så har man mere end 10 år senere ikke startet arbejdet med at opfylde konventionens ordlyd i forhold til forpligtelsen om at udarbejde en inventarliste med mulige emner til verdensarvslisten.

Vi kan spørge os selv, om situationen i dag havde været anderledes, hvis man i 1996 havde haft tilstrækkelige faglige vurderinger af forslag til verdensarvsområder. Vi kan også spørge os selv, om situationen er anderledes i dag, og om vi har ressourcer til at udføre tilstrækkelige faglige vurderinger af forslag til verdensarvsområder. For vi må gøre os klart, at der stilles krav i forbindelse med en eventuel nominering til Verdensarvslisten.

I bogen omtales 3 forslag til nye verdensarvsområder i Grønland, hvoraf Illulissat isfjord, som blev indskrevet på verdensarvslisten i 2004, er det ene. Indskrivningen af Illulissat isfjorden har været med til at "booste" tursimen i området, og det rejser også spørgsmål om, hvordan turisme og bevaringsinteresser omkring et verdensarvssted kan forenes i en bæredygtig udvikling.

Hvis vi ønsker den prestige, der er forbundet med en optagelse på Verdensarvslisten og listen for immateriel kulturarv, hvis vi ønsker at bruge konventionen til beskyttelse af den immaterielle kulturarv til at fastsætte rammer for bevarelsen af vores immaterielle kulturarv, hvis vi ønsker, at den voksende færøske turisme skal drage nytte af det potentiale en udnævnelse af færøsk kulturarv eller naturarv på konventionernes lister vil medføre, så må vi også være klar til at investere i den indsats der skal til.

Jeg vil nu give ordet videre til professor Allan Sande fra Nordland Universitet i Bodø, som vil give os en indføring i Kulturarv i Norden.

Vær så god.

Føroyska UNESCO nevndin

strategi 2013-2016

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

The Faroese
National Commission
for UNESCO

Strategi 2013-16

Við grundstøði í hugsjónini *burðardyggari menning*, fer føroyska UNESCO nevndin í tíðarskeiðinum at arbeiða fyri at:

- fremja
  - kvalitet í útbúgvingum og undirvísing
  - gransking, menning og innovatión
  - varðveiting og menning av náttúru- og mentanararvi
  - atgongd til vitan og upplýsing
- styrkja
  - undirstøðukervi
  - gjøgnumskygni
  - talufrælsi og kjakmentan

Endamálið við UNESCO nevndini

- at fremja UNESCO arbeiðið í Føroyum,
- at vera ráðgevi hjá Føroya landsstýri í UNESCO málum,
- at vera ráðgevi hjá føroysku sendinevndini á aðalfundinum hjá UNESCO og
- at vera bindilið millum UNESCO og føroyskar myndugleikar, stovnar og feløg innan útbúgving, vísind, mentan og samskipti.

Uppgávur hjá UNESCO nevndini

- at kunna um viðurskipti viðvíkjandi UNESCO í Føroyum
- í samsvari við føroyskan politikk á økinum at arbeiða við málum innan virkisøkið hjá UNESCO
- at samstarva við viðkomandi myndugleikar, stovnar og feløg um mál, ið viðvíkja UNESCO og
- at samstarva við UNESCO tjóðarnevndir úr øðrum londum, serliga tær norðurlendsku.

UNESCO missi6n

UNESCO mission is to contribute to the building of peace, the eradication of poverty, sustainable development and intercultural dialogue through education, the sciences, culture, communication and information.

The Organization focuses, in particular, on two global priorities:

- Africa
- Gender equality

Yvirskipað mál hjá UNESCO

- Attaining quality [education for all](#) and lifelong learning
- Mobilizing science knowledge and policy for [sustainable development](#)
- Addressing emerging [social and ethical challenges](#)
- Fostering [cultural diversity](#), [intercultural dialogue](#) and a [culture of peace](#)
- Building inclusive knowledge societies through [information and communication](#)

Strategi 2013-16

Útbúgving

- Burðardygg menning
  - Education for all (EFA)
    - mál 6: hækka støðið á útbúgving
  - Føroyskt mál-kvæði

Strategi 2013-16

Vísind

- Burðardygg menning
  - Orka
  - Tilfeingi
  - Hav
    - IOC
  - Klimabroytingar
  - Samfelagsviðurskipti
  - Innovatión
  - Føroyskt mál-kvæði

Strategi 2013-16

Mentan

- Burðardygg menning
  - Taka undir við og fáa innihald í sáttmálarnar á økinum
  - Materiellur og immateriellur mentanararvur
  - Upphavsrættur
  - Fjølbroytning
  - Viðurkenning av heimsarvi
    - Føroya banki, vistskipan
    - Koltur, sustainable development on the edge
  - Memory of the World
    - Føroyskt mál-kvæði

Strategi 2013-16

Samskipti og information

- Burðardygg menning
  - Atgeingi
    - Media
    - Skerdir førleikar
    - Open access
    - Innlit
    - Rættartrygd
    - gjøgnumskygni
    - Fólkaræði
    - Talgilding
    - Talufrælsi
    - infrastruktur
  - Føroyskt mál-kvæði

Tema útbúgving

Education building blocks

- [Literacy](#)
- [Adult Education](#)
- [Teacher Education](#)
- [Technical Vocational Education and Training \(TVET\)](#)

Strengthening education systems

- [Early Childhood](#)
- [Secondary Education](#)
- [Higher Education](#)
- [Inclusive Education](#)
- [HIV & AIDS Education](#)
- [Languages in Education](#)
- [Quality Framework](#)

Planning and managing education

- [Post-Conflict Post-Disaster Education](#)
- [Policy and Planning](#)

Leading the international agenda

- [Education for Sustainable Development](#)
- [Human Rights Education](#)
- [Gender and Education](#)
- [Education for All](#)
- [Education for All Global Monitoring Report](#)
- [Right to Education](#)
- [ICT in Education](#)
- [Health Education](#)
- [Rethinking Education](#)

Tema náttúruvísind

EngineeringGlobal Climate Change

- [Climate Change Knowledge Base](#)
- [Adaptation Forum](#)
- [Education](#)
- [Field Observatory of UNESCO sites](#)

Biodiversity Initiative

- [Biodiversity, Science and Policy](#)
- [Biodiversity & Society, Culture and Ethics](#)
- [Biodiversity & Education](#)

Disaster Preparedness and Mitigation

- [Natural Hazards](#)
- [Disaster Risk Reduction](#)
- [Post-Disaster Responses](#)

Science Education

- [Basic Sciences](#)
- [Environment](#)
- [Life Sciences](#)
- [Technical and Vocational Education and Training](#)
- [Inspiring Youth](#)

Tema social og humanistisk vísind

Social Transformations

Social Inclusion and Youth

- [International Migration](#)
- [Fight against Discrimination](#)
- [Democracy](#)

Ethics, Science and Society

- [Bioethics](#)
- [Global Ethics Observatory](#)
- [Global Environmental Change](#)
- [Anti-Doping](#)
- [Physical Education and Sport](#)

Transversal Themes

- [Human-Rights Based Approach](#)
- [Philosophy](#)

Global Priorities

- [Gender Equality](#)
- [Priority Africa](#)

Tema mentan

Cultural Diversity

World Heritage

- [World Heritage](#)

Intangible Heritage

- [Intangible Heritage](#)

Underwater Cultural Heritage

- [Underwater Cultural Heritage](#)

Movable Heritage and Museums

- [Armed Conflict and Heritage](#)
- [Illicit Traffic of Cultural Property](#)
- [Restitution of Cultural Property](#)
- [Museums](#)
- [UNESCO Database of National Cultural Heritage Laws](#)

Creativity

- [UNESCO-Ruby Partnership](#)
- [Creative Cities Network](#)
- [Creative Industries](#)
- [Arts Education](#)

- [Aschberg Bursaries for Artists](#)
- [International Fund for the Promotion of Culture](#)
- [UNESCO World Forum on Cultural Industries](#)

Dialogue

- [General and Regional Histories](#)
- [21 May: World Day for Cultural Diversity](#)
- [Intercultural Dialogue](#)
- [Routes of Dialogue](#)
- [Tagore, Neruda and Césaire](#)
- [The Slave Route](#)

Normative Action

- [Cultural Diversity](#)
- [Heritage](#)
- [Creativity](#)
- [Emergency Situations](#)

Emergency Situations

- [Emergency Situations](#)

Tema samskipti og infor­mation

Access to knowledge

- [Access for people with disabilities](#)
- [Archives](#)
- [Free and Open Source Software \(FOSS\)](#)
- [Information literacy](#)
- [Internet Governance](#)
- [Libraries](#)
- [Linguistic diversity and multilingualism on Internet](#)
- [Open access to scientific information](#)
- [Open educational resources](#)
- [Preservation of documentary heritage](#)
- [UNESCO ICT Competency Framework for Teachers](#)

Media development

- [Communication for sustainable development](#)
- [Community media](#)
- [Public Service Broadcasting](#)

- [Measuring media development](#)
- [Journalism education and training](#)
- [Media literacy](#)

Freedom of expression

- [Safety of Journalists](#)
- [Freedom of Information](#)
- [Professional Journalistic Standards and Code of Ethics](#)
- [Press Freedom](#)
- [Dialogue for peace](#)
- [Freedom of expression on the Internet](#)
- [Investigative Journalism](#)

Capacity building tools

- [Media and Information Literacy](#)

Crosscutting priorities

- [HIV and AIDS](#)
- [Gender and Media](#)
- [Post-Conflict and Post-Disaster Responses](#)

